

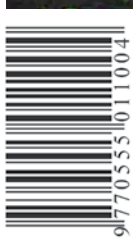
ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1169 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. децембар 2015. године

ISSN 0555-0114

Званични приједи

Патријарх српски Иринеј примио је 10. новембра 2015. г., у Патријаршији српској градоначелника Београда Синишу Малог са сарадницима.

Истог дана Патријарх је примио у Патријаршији српској у Београду Предрага Ђулибрка, ген. директора компаније Телеком Србија, са сарадницима, када је и потписан Протокол о сарадњи Српске Патријаршије и компаније Телеком Србија.

Његова Светост је, 10. новембра 2015. г., примио у Патријаршији српској у Београду делегацију Републике Индонезије коју је предводио др Абдурахман М. Фахир, заменик министра спољних послова Републике Индонезије. Пријему су присуствовали чланови Св. Арх. Синода СПЦ – П. Г. епископи: бачки Иринеј и рашко-призренски Теодосије; као и реис-ул-улема Адем еф. Зилкић, директор Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама Владе Србије др Милета Радојевић, амбасадор Републике Индонезије у Србији Хари Ричард Џејмс Канду и вишечлана делегација Републике Индонезије. Више о посети индонезанске делегације читајте на странама 18–20.

Патријарх Иринеј примио је 11. новембра 2015. г. у Патријаршији српској делегацију Римокатоличке цркве – надбискупа београдског Станислава Хочева-

Шест година од упокојења Патријарха Павла

Његова Светост Патријарх српски Иринеј служио је 15. новембра 2015. г., на дан када се навршила шеста година од упокојења блажене успомене Патријарха српског Павла, Св. Литургију у манастиру Раковица. Саслуживао је Епископ нишки Јован. После Литургије је на гробу блаженопочившег Патријарха Павла служен помен.

ра, велечасног Андреа Ђуђија, др Марка Тибалдија, др Ерика Иоба, др Виктора Кватронеа, велечасног Ивицу Дамјановића и Мартина Штарбека. Пријему су присуствовали Епископ топлички Арсеније, о. Владимир Вранић и ђакон Александар Секулић.

Патријарх Српски примио је 13. новембра у Патријаршији српској директора Представништва РС у Београду Млађена Цицковића, Ненада Кеџмановића и главног уредника Српске књижевне задруге Драгана Лакићевића, поводом изласка из штампе капиталног дела *Историја Републике Српске*.

Дана 13. новембра 2015. г., уприличен је састанак Његове Светости са гђом Љубов Глебовом Николајевном, директором Федералне агенције Руске Феде-

рације Россотрудничество за Заједницу независних држава, сународнике у иностранству и међународну друштвену сарадњу; амбасадором Руске Федерације у Београду Александром Чепурином, директором НИС-а Кирилом Кравченком, директорком Руског дома у Београду гђом Надеждом Кушченковой, представником Федералне агенције Россотрудничество за Храм Св. Саве Сергејем Алексејевичем и службеником Амбасаде Руске Федерације Јуријем Пичугином. Пријему су присуствовали и Епископ топлички Арсеније, старешина Подворја Московске Патријаршије у Београду протојереј Виталиј Тарасјев, секретар Канцеларије Патријарха Српског о. Владимир Вранић, протонеимар Храма Св. Саве проф. др Војислав Миловановић, главни архитекта Храма Св. Саве ђакон Мирослав Николић и службеник Канцеларије Патријарха Српског ђакон Александар Секулић.

Током разговора амбасадор Александар Чепурин је упознао присутне да је као надлежна за имплементацију Протокола потписаног између Владе Србије и Владе Руске Федерације о изradi мозаика у Храму Светог Саве одређена гђа Љубов Глебова Николајевна, руководилац агенције Россотрудничество.

Констатовано је да се 2019. године навршава 800 година аутокефалности Српске Цркве и да је 2019. година од посебног значаја за наш народ и за Храм Светог Саве. Прва и друга фаза радова на изradi мозаика у Храму Светог Саве, уз помоћ Руске Федерације и руског народа, биће завршене до 2019. године. Радове ће реализовати и финансирати руска страна.

Патријарх српски Иринеј примио је 17. новембра у Патријаршији српској у одвојеним посетама, амбасадора Кипра гђу Нафсику Крусти и амбасадора БиХ Лазара Миркића.

Истог дана, Патријарх је примио у Патријаршији српској и Душана Спасојевића, амбасадора Србије за Грчку и Јерменију.

Саучешће због жртава тероризма

Патријарх српски изразио саучешће председнику Републике Француске

14. новембар 2015. г.

Његовом Превасходству
Председнику Републике Француске
Господину Франсоа ОЛАНДУ
Париз
Господине Председниче,

Вест о синоћним везаним терористичким напади-ма у главном граду Републике Француске, Паризу, дубоко Нас је потресла. У име пуноће Српске Православне Цркве, и у Наше лично име, изволите примити изразе искреног саучешћа. У овим моментима Наше молитве и Наше мисли су уз пријатељски и, српском народу, увек блиски француски народ.

Молимо се да Бог упокоји душе свих трагично пострадалих, родбини и сродницима њиховим подари утеху у њиховом болу, рањенима брзо оздрављење и оснажење, а француском народу да пре-влада садашње тешкоће.

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ

+Иринеј

Патријарх српски изразио саучешће амбасадорки Републике Француске

Њеној Екселенцији
Амбасадорки Републике Француске у Србији
Госпођи Кристин МОРО
Београд
Ваша Екселенцијо,

У име српског православног народа, и у Наше лично име, примите изразе дубоког и искреног саучешћа поводом терористичког акта у Паризу.

Дубоко саучествујући у Вашем болу, Наше мисли и Наше молитве у овом тренутку упућујемо Богу да Он подари утеху родбини пострадалих и свима ожалостљенима у Вашој земљи, како бисте што лакше пребродили садашња искушења.

ПАТРИЈАРХ СРПСКИ

+Иринеј

Свјатјејши је примио 18. новембра у Патријаршији српској др Санду Рашковић Ивић, председницу Демократске странке Србије, са сарадницима.

У АЕМ

Епархијски управни одбор АЕМ одржао је 13. новембра 2015. г. у Патријаршији српској у Београду седницу којом је председавао Његова Светост.

Крсна слава Лекарске коморе Србије

Патријарх Иринеј служио је 14. новембра 2015. г., на празник Светих Козме и Дамјана, Св. Арх. Литургију у Саборном храму у Београду. Овом приликом Патријарх је преломио славски колач заједно са директором Лекарске коморе Србије др Весном Јовановић, сарадницима и верним народом.

Опело мати Февронији

Његова Светост служио је 20. новембра 2015. г. опело игуманији Февронији у Пећкој патријаршији. Саслуживали су П. Г. епископи: будимљанско-никшићки Јоаникије и рашко-призренски Теодосије, многобројно свештенство и монаштво са благочестивим народом из свих српских крајева.

Некролог мати Февронији доносимо на страни 47.

У Нишу

У 25. недељу по Духовима, Патријарх Иринеј, уз саслужење Епископа рашко-призренског Теодосија, заменика Епископа нишког, и многобројног свештенства, началствовао је Евхаристијским сабрањем у затворској капели посвећеној Св. краљу Стефану

У Скупштини града

Представљању дела – књиге *Српске рукописне књиге у Чешкој* присуствовао је и Патријарх српски Иринеј који је том приликом поручио да је ова књига добар пример који треба следити. „На тај начин откривамо своју историју, културно стваралаштво које су наши људи створили и оставили иза себе. То је један добар доказ шта смо били у једном времену и шта бисмо били да нисмо доживели трагедију, турско ропство, које је зауставило наш напредак“, рекао је Свјатјејши.

Ово дело је прво у едицији „Српске рукописне збирке“ и резултат је рада научне комисије Библиотеке Српске Патријаршије у оквиру пројекта „Истраживање и прикупљање српских рукописа у иностраним збиркама“, који је покренут 2009. год. О овом делу говорили су мр Зоран Недељковић, гл. и одговорни уредник издања; др Бранислав Тодић, др Јасмина Грковић Мејџор, др Ирена Шпадијер и Петар Арбутина.

Дечанском у Нишу. Пре почетка службе Његова Светост је обавио велико освећење храма, кога су обновили и иконописали сами затвореници нишког Казнено-поправног завода. Литургији су присуствовали министар правде Никола Селаковић и градоначелник Ниша проф. др Зоран Перишић са сарадницима. Том приликом Патријарх је одликовао Орденом Св. Саве другог реда управника ове установе Александра Грбовића. Истог дана Патријарх Иринеј и Владика Теодосије преломили су славски колач на нишкој Кардиоваскуларној клиници а управника ове установе проф. др Драгана Милића одликовали Орденом Св. Саве другог реда.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1169

2

Активности Патријарха

6

У славу и част
Светог Мардарија Ускоковића

7

У тамници бејаш, и дођосте ми

8

**Разговор са Жарком
Видовићем, историчарем
цивилизације и културе**
Када идеш на Литургију
као да идеш кући
Разговарала Славица Лазић

12

Пријатељство
делом потврђено
З. Нешић

15

**Разговор са доцентом
Милошем Стевановићем**
Црквена уметност
као сведочанство Истине

18

Наставак плодносног сарадње
пријатељских земаља
др Александар Раковић

20

Стратегија тражења доброг
Архимандрит Тихон Ракићевић

22

Кратак осврт
на тумачење
Христолошке химне
у Фил. 2, 6–11
Еп. Аијанастије Јевтић

24

„Чарапе“
краља Петра
Живорад Јанковић

26

**Како нас
је видео А. Рајс (43)**
Вила под Рудником
Анђоније Ђурић

28

Матична биометрија
Александар Арсенин

30

Библијско вође:
јабука
Милена Стефановић

33

Унеско у Србији
Биљана Цинцар Косић

36

Свет књиге

40

Наука, уметност, култура...

42

Кроз хришћански свет

44

Из живота Цркве

На насловној страни:
**Помен на гробу блаженопочившег
Патријарха Павла (15. 11. 2015. г.)**
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије**Главни и одговорни уредник**
Презвитер др Александар Ђаковац**Оперативни уредник**
Срећко Петровић**Секретар редакције**
Снежана Крућковић**Фотограф**
Ђакон Драган С. Танасијевић**Лектор и коректор**
Ђорђе Ђојичић**Чланови редакције**
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.**Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!****Годишња претплата за иностранство:**
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.**Информативна служба:**
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavačka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer**Телефони:****Редакција:** +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113**Преплата:** +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786**e-mail:** pravoslavljje@spcrs – редакција
pretplata@spcrs – претплата
pravoslavlje.rs – www.pravoslavljje.rs**web:**Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и
прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.**Графичка припрема, слог и прелом:** Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.**Дистрибутер:** „Polydor“ д.о.о.,
Ломина 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс. 032/717-322, 011/2461-138CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**Графичка припрема овог, 1169. броја Православља, завршена је
у петак, 27. новембра 2015. године у 10.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

У славу и част Светог Мардарија Ускоковића

Светом Архијерејском Литургијом у светитељевом родном селу Корнет у Љешанској нахији 15. новембра 2015. године обављено је прво литургијско прослављење Светог Мардарија љешанско-либертивилског и свеамериканског у Митрополији црногорско-приморској. Светом Литургијом началствовао је Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, а саслуживали су му П. Г. епископи: будимски Лукијан, бихаћко-петровачки Атанасије, будимљанско-никшићки Јоаникије, полошко-кумановски Јоаким, пакрачко-славонски Јован и умировљени захумско-херцеговачки и приморски Атанасије, као и многобројно свештенство наше помесне Цркве.

Овом приликом читаоцима *Православља* доносимо извод из беседе Митрополита Амфилохија изговорене на парастосу Владици Мардарију (Ускоковићу) у манастиру Светог Саве у Либертивилу, децембра 2013. године.

У својој беседи у либертивилској светињи Митрополит Амфилохије је у кратким цртама изложио живот Владике Мардарија који је „као неки метеор заблистао на небу Цркве у првој половини 20. вијека“.

„Очевидно је да је то човек био од призвања Божијег. Ако је од једанаесте године он желео да се замонаши, то није случајна прича. Владика Мардарије је рођен у селу Корнет у Љешанској нахији у Црној Гори. У селу Корнет је био и манастир у своје вријеме, очевидно и за времена Немањића... То је оставило дубоког трага нарочито на житеље тога мјеста као и на породицу Ускоковић. Из те породице је такође био у 17. вијеку и један Митрополит црногорски и скендеријски, који се такође звао Мардарије Ускоковић.“

Владика Мардарије је већ у једанаестој, дванаестој години био послан на школовање у Београд... Како каже Драгутин Драгутиновић у *Животопису*, стално се кретао око Саборног храма докле га није примијетио тадашњи Митрополит Србије Димитрије, и видео код тог дјетета нешто посебно. Он га је и препоручио жичком Владици Сави да га смјести у Студеницу. Међутим, није прошло пет, шест мјесеци његовог боравка у Студеници када он би замонашен. Као веома младога, као дијете га практично замонашише.

Митрополит Димитрије га је послао на школовање у Русију. Тамо је учио семинарију у Житомиру а онда у Кишињеву. Мислим да је за двије године завршио четири го-

дине семинарије, да би онда за двије године завршио Духовну академију петровградску. Тамо је и рукоположен за јеромонаха и прочуо се као велики бесједник... Муњевито је постао познат у руским круговима. Доспио је до царског двора на коме се сукобио са чувеним, проклетим Распућином који га је јавно напао. Због његових бесједа почели су да га прозивају и у Думи... Владика Мардарије је био један од проповједника јединства словенских народа у јединственој држави на чијем челу би се налазила Русија. То се очигледно није допало многим...

Био је проповједник испуњен огњем духовним, његова је ријеч била савремена и жива, зато се и дотицала срцаца широм Русије, од Петрограда до Москве. Године 1917. почиње Револуција, када је отуда упућен у Америку, у вријеме Епископа Тихона, потоњег московског Патријарха. Срби су тада заједно са Русима стварали прве црквене заједнице... Дакле, јеромонах Мардарије је био од 1917. године на челу мисије за Србе који су припадали у то вријеме руској епископији... По повратку у Србију Владика Мардарије је био у манастиру Раковици, па је последије биран за епископа, а 1925–26. године рукоположен и упућен на сјеверноамерички континент.

Како је остало записано код Божицара Пурића: 'Мардарије Цркву гради, умире од глади.' Човјек огромне жртве, који је наилазио на велико неразумијевање у Русији, ништа мање неразумијевања није доживио ни код својих. Међутим, благодарећи управо тој његовој дубокој вјери и спремности да носи Крст Христов, родила се светиња у Либертивилу. Сами знате какав је значај манастира Светог Саве у Либертивилу за нашу Цркву, за наш народ на сјеверноамеричком континенту, а у исто вријеме и за свеукупно православље и његову мисију...

Приредила З. Н.

Први радни састанак затворских свештенослужитеља СПЦ

У тамници бејах, и дођосте ми

„За Цркву је важна брига о свим њеним члановима јер се Црква – Тело Христово, не може покидати никаквим зидинама“ – констатовао је Преосвећени Владика топлички Арсеније на првом састанку оваквог типа.

На позив Његове Светости Патријарха српског Иринеја који је упућен епархијским архијерејима, у уторак, 3. новембра 2015. године, одржан је први радни састанак свештеника Српске Православне Цркве који служе у установама за извршење кривичних санкција. Састанку су присуствовали свештеници из епархија у оквиру којих се налази укупно 29 казнено-поправних завода и окружних затвора Републике Србије.

Састанак је испред Управе за извршење кривичних санкција отворио др Милан Стевовић, а уз благослов Његове Светости Патријарха српског Иринеја – Преосвећени Владика топлички Арсеније, викар Патријарха Српског.

Владика топлички Арсеније је навео да је потребно свакодневно присуство свештеника у затворима и да је овај састанак само први у низу састанака који ће бити одржани широм Републике Србије. „За Цркву је важна брига о свим њеним члановима јер се Црква – Тело Христово, не може покидати никаквим зидинама,“ констатовао је Преосвећени Владика Арсеније.

Поздрављајући учеснике, др Милан Стевовић је рекао да „ћемо врло добро употребити ову нашу сарадњу да помогнемо људима да се сами снађу када одуже свој дуг друштву и држави“. „Ова сарадња има значај обнове у ширем друштвеном контексту,“ рекао је директор Управе.

Након отварања, одржане су три презентације. Презвитер Глигорије Марковић, духовник у Окружном затвору у Београду причао је о изазовима и могућностима свештенослужења у установама. На-

челник службе за обезбеђење Посебног одељења Казнено-поправног завода у Забели – Пожаревцу Горан Ненадовић објаснио је безбедносне аспекте организације доласка свештеника и верских активности, док је начелница Одељења за правне послове из Управе говорила о законском оквиру за остваривање верских права лица лишених слободе православне вероисповести.

Током дискусије су размењена искуства затворских свештенослужитеља која су веома различита.

Неки свештеници су долазак у затворе поредили са изласком на парохију и уласком у домове. Приступ служењу Св. Литургије и причешћивању у затворима се разликује по епархијама, а систематска верска настава прилагођена потребама лица лишених слободе свуда изостаје. Већина установа има просторије одређене за верски обред, али само затвори у Београду где постоји параклис Васкрсења Христовог, у Новом Саду храм посвећен Часном Крсту и у Нишу Св. Стефану Дечанском имају у потпуности опремљен адекватан богослужбени простор. Планирана је изградња храмова у малолетничком затвору у Ваљеву и у КПЗ Забела – Пожаревац, док је у затвору у Сремској Митровици предвиђена реконструкција постојећег храма који је годинама био истовремено и дом културе.

Директор управе др Милан Стевовић је изразио вољу и обећао подршку изградњи храмова у затворима где год за то постоје услови, и уопште подршку служби свештеника у затворима.

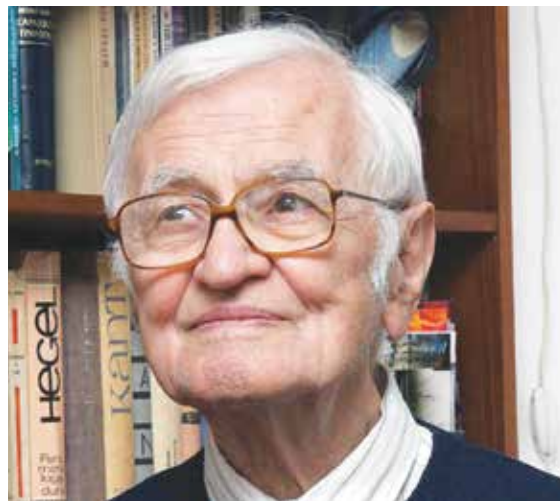
З. Н.

Разговор са Жарком Видовићем,
историчарем цивилизације и културе

Када идеш на Литургију као да идеш кући

Разговарала Славица Лазић

Прве Цркве настале су као градске општинске заједнице. Ауторитет те Цркве биле су литургијске заједнице. Тако је настало хришћанство. И данас оно једино тако може да се обнови и да победи.

На предлог Митрополита црногорско-приморског Амфилохија, Његова Светост Патријарх српски Иринеј уручио Вам је Орден Светог Саве у име наше Свете Цркве. У образложењу је наведено да сте током вишедеценијског научног рада допринели научној и црквеној јавности својим крсноваскрсним христољубљем, животним сведочењем православне теологије истине и богојавне лепоте света. Шта за Вас значи ово високо црквено одликовање?

– Нисам очекивао ово одликовање и јако сам се изненадио. Деведесет и четири су ми године, немам више никога и бринем коме ћу оставити велику библиотеку, необјављене рукописе, грађу коју сам деценијама сакупљао. Овај орден и орден који сам добио из Фоче одмах сам предао у својој парохији. Мислим да то тамо спада јер јавно делујем искључиво у оквиру литургијско-парохијске заједнице којој припадам. Моја делатност је само у Цркви.

Само неколицина филозофа су у време окрутног комунистичког режима смели јавно да исповедају вечне јеванђељске истине, у корист Цркви и српском народу. Када сте дошли до јасне одлуке да се припојите литургијској заједници и да се трудите да живите и стварате под окриљем Цркве?

– Ја сам историчар цивилизације и културе, а то је одређеније него филозоф. Бавим се феноменом историје, без обзира на то што сам студирао и докторирао на филозофији и историји уметности и предавао историју цивилизације 50 година. Све то време наступам као историчар цивилизације јер је потребно дефинисати цивилизацију, а то значи друштвени поредак који треба да буде духовно усмерен системом вредности, осећањем смисла живота и друштва у коме живимо. То је главни Кантов проблем где је он поставио границе метафизици и рекао да то даље више није питање науке, већ осећања, које је дар. Свих 15 књига које сам написао су у духу Канта са циљем

да од њега пређем у православну мисао. Мени се чини да сам успео. Цркви сам пришао када ми је умрла мајка 1960. године. Да бих дошао до Христа помогло ми је моје логорско искуство. Наиме, после немачког и усташког тамновања по затворима, пребацили су ме у логор Јасеновац, а одатле у Норвешку. Из тог логора сам побегао захваљујући помоћи Норвежана који су били антифашистички опредељени. Када сам се после рата вратио у Југославију био сам две године у затвору због тога што сам тражио да логораша оснују посебан Савез логораша, који ће бити издвојен од Савеза бораца. УДБА и Партија су сматрале да доводим у питање братство и јединство исковано у седам офанзива. То ми је било смешно, јер сам имао искуство и видео да укупан број погинулих четника и партизана не износи више од 10% броја колико је на најстрашнији начин побијено Срба у усташком покољу у логорима. То није било политичко мишљење, већ став документован логорашким искуством. Черчил је

Да ли сте написали све што сте желели?

– Написао сам све што сам могао. Чини ми се да нисам желео више него што могу.

уценио руску армију да не иде на Загреб и на запад, него на Пешту, довео је Тита на власт који ће за годину дана побити 50.000 угледних Срба. У Загребу никога.

Предавали сте историју уметности на Свеучилишту у Загребу, одакле су Вас искључили због Ваших иступања о србофобији. Да ли сте тамо одлазили у Цркву?

– У Загребу нисам редовно долазио на Литургију, чешће сам долазио у кућу свештеника Цркве Преображењске Ратка Јелића из Книна, одакле је био мој отац. Он ме је молио да не долазим у Цркву јер је превише контролишу. Новембра 1967. године сам као редовни загребачки професор написао протестно писмо против србофобије, које је имало великог одјека. После Брионског пленума 1966. године србофобија је била главни партијски задатак. Ја сам рекао да не постоји великосрпска владавина, већ да идеју србофобије званично подржава ЦК Југославије. Центар те србофобије није Загреб него Београд у коме је био смештен ЦК и србофобија се прелила у Загреб да охрабри студенте да подигну свој протест против великосрпских аспирација. Писао сам против србофобије и оптужио ЦК а у једном свом предавању говорио сам против Добрице Ћосића зато што је он у једном писму Титу бранио Ранковића као највећег и најзначајнијег Србина. Тито је писмо послао Бакарићу, који га је поделио загребачким професорима и студентима и писмо је послужило да српску културу прогласе полицијском. У предавању које сам одржао истакао сам

да УДБА брани Ћосића, али да српска књижевност није полицијска. Када сам набрајао писце који спадају у врх српске књижевности, Ћосића сам изоставио, јер је његов опус идеолошка књижевност у којој не разуме ништа је то српска нација, ништа је вера, ништа је историја. То је био разлог због кога ће ме прогонити и истерати са Загребачког универзитета и одузети ми стан. У Београду сам био две године без посла захваљујући Ћосићу који је био политички комесар САНУ.

Престао сам да радим са филозофима који су се кретали путевима марксизма и дочекали 1968. годину са Црвеним универзитетом Карл Маркс. Моје колеге филозофи су сматрали да сам ја обузет „религиозним лудилом“. То ми је пре месец дана рекао и истакнути професор универзитета, члан једне партије. Када је избио велики сукоб 1948. године после кога смо морали да заменимо социјалистички реализам другачијим тумачењима, усвојен је „модернизам“ који је био антирелигиозан. Центар сукоба између „модернизма“ и „традиционализма“ био је на Филозофском факултету између Катедре историје уметности и Катедре филозофије. Катедра филозофије дотераће 1968. године до Црвеног универзитета Карл Маркс. Црква је била једина средина у којој сам очекивао да ће са разумевањем примити моја искуства.

Били сте близак пријатељ са авом Јустином Ћелијским. Колико је он утицао на Вас?

– Када сам са женом дошао у Београд одлазили смо у Ваведењску

Додела Ордена Светог Саве проф. др Жарку Видовићу – фотографије са свечаности уприличене 7. октобра 2015. г. у Патријаршији српској у Београду. Патријарх српски Иринеј уручио је Орден Светог Саве проф. др Жарку Видовићу.

цркву. Тада сам објавио студију која је објављена у часопису *Филозофија* – „Папска црква није црква него империјална држава“ који је прочитао упокојени отац Јустин Ћелијски и затражио да се са мном упозна. Било је то крајем 1968. године. Ја сам му говорио о слабостима не само режима, него о немоћи Цркве која се утапа у клерикализам као да је само Црква у свету, а не Црква Света Тајна која зна суштину људске личности. Он је све то примао са захвалношћу. Тада сам написао „Логос – литургијска свест Православља“ и „Срби у Југославији и Европи, Православље у суочењу с Европом“. До краја авионог живота одлазио сам неколико пута годишње да разговарам. Његове речи потврђивале су моје опредељење и охрабривале ме, давале ми потврду да је моја критичка свест црквена. Моје књиге говоре о историји која се никако не одваја од Цркве. Историја једнако обухвата државу, друштво и Цркву.

Били сте, заједно са ондашњим јеромонасима Иринејем Буловићем, Амфилохијем Радовићем и Атанасијем Јевтићем, учесник динамичног духовног буђења младих људи у Србији почетком 80-их година које се одвијало у првим полемикама са марксистима, када се урушавао титоистички систем. Колико је тешко младом човеку данас да свој живот осмисли кроз православну хришћанску перспективу?

– Те 1982. године је први пут у Дому омладине био заказан низ предавања замишљених као сусрет између разних религија. У то време је једино Београд био заинтересован за дијалог између различитих религијских заједница. Православље смо тада заступали отац Атанасије, отац Иринеј, отац Амфилохије и ја. У *Књижевним новинама* су излазила наша предавања, а у *Теолошким појединама* је штампан мој есеј „Логос – литургијска свест Православља“ на 80 страна. Сала Дома омладине је била пуна, народ је седео по степеништу, а спроведени су звучници на улицу. Саобраћај у Македонској улици био је скренут у Нушићеву. Народ је био страшно заинтересован. Народ је и данас заинтересован, али мене чуди зашто ми немамо нормалне православне дијалоге, ко је то немаран или ко то можда чак и спречава.

У својим излагањима залажете се за повратак светосавске парохијске заједнице. Може ли се и на који начин оживети црквеност кроз овај модел дијалога?

– Хришћанство је настало кроз црквене заједнице појединих градова у Јудеји и Грчкој. Када погледате Свето Писмо, посланице су насловљене Коринћанима, Римљанима – Грцима у Риму, Ефесцима, значи значајним градским елементима који творе заједнице које настају благословом људи спремних да буду одани речи коју су дали. То значи да се људи удружују посвећени речима, заклетвама или завету. То нису крвне заједнице,

Шта је најважније што сте урадили у животу?

– Упознао сам границе својих моћи. То није граница размишљања, него дијалога, одређених могућности које нисам предвидео. Јасно ми је да нисам никакав надарени мислилац, него човек који воли да разговара. Основно питање је питање смисла живота. То је могућност која те из будућности или позива или плаши и твој живот чини или радосним или страшним.

нити интересне заједнице, већ заједнице између људи способних да буду верни задатој речи. И то је Црква – прва таква заједница у историји човечанства постала Духом Светим. То значи да се људи удружују осећањем које добијају на дар. Прве Цркве настале су као градске општинске заједнице. Ауторитет те Цркве биле су литургијске заједнице. Тако је настало хришћанство. И данас оно једино тако може да се обнови и да победи. Мислим да наши свештеници нису заинтересовани да оснаже Литургију после Литургије као дијалог. Питајте свештенике зашто не користе просторије свог парохијског дома.

Колико је важна Литургија и литургијски дијалог после Литургије?

– Литургија је светост, то је највиши ауторитет јер Литургију служи

сам Господ. Мислим да Литургија не сме да се прекида проповедањем, него дијалогом после Литургије. Она је дијалог пред Богом између свештеника и верника. Верници морају знати шта читају када одговарају на јектеније. Пре свега чтенија која су тог дана била на Литургији. Зашто да нам објашњава свештеник унапред писаним текстом, када ми у разговору једни са другима, можемо да кажемо неочекиване ствари. Ми у постлитургијском разговору лично актуелизујемо на свом примеру у чему смо у складу са Литургијом, а у чему нисмо. Ти разговори носе велико духовно богатство.

Многе цркве не користе парохијске домове?

– Свака црква има парохијски дом, у близини града нам је и манастир Сланци. На Крстовдан сам у манастиру држао предава-

ње на тему „За крст часни и слободу златну“ објашњавајући зашто је српски систем вредности, односно суштина српске историје дефинисана са те две изреке, о чему се у теологији других вера не може уопште говорити. За сваку Литургију спремам се читајући чтенија и то радим преко 50 година. На основу тог искуства написао сам две књиге *Историја цивилизације*, где сам подвукао разлику између евромедитеранске цивилизације, византијске и раноренесансне, јудео-грчке која је била усмерена ка хармонији као највишем циљу, за разлику од еврозападне која води ка човековој вољи за моћ, Ничеовом начелу. Тако сам предавао историју цивилизације.

Можемо ли очекивати да друштво, као систем световних установа и Црква, као духовна заједница делују у синергији пред великим изазовима времена, рецимо када је у питању опредељење за КиМ?

– Могу. На Косову имамо Заједницу српских општина, која не сме да буде заједница партијских посланика ове или оне партије, већ општина на Косову мора да бира свог представника. Не да као сада партијски лидери из Београда кажу ко ће од њих да представља ту општину. У општини лако долази до изражаја парохијан који зна

проблеме општине. Да би Заједница српских општина била ефикасна, Србија мора да буде Заједница српских општина, а не партијска заједница. Ако ми успемо да у Србији партијске посланике заменимо општинским, биће спасено Косово и Метохија.

Крај прошлог и почетак овог века обележен је сеобама нашег народа. Црњански је у Сеобама писао да су сеобе цивилизацијски потреси, гори од ратова. Колико су нас као народ променили драматични изгони? Да ли су огромне миграције стотина хиљада наших сународника са Косова и Метохије утицале на то да име „Косово“ изгуби своје духовно значење и утемељење у нашој свести?

– Наше сеобе током векова, а посебно у прошлом веку разграђивале су заједничарење народа и мењале нацију јер су нови владари формирали хијерархију – народну и црквену. Увек је то био ударац на православну парохију. Данас је вера могућа као пуна историјска свест. Другим речима – данас нација веру мора да исказује као историјску свест коју твори систем вредности и смисла наших предака уназад. Ја се и дан-данас сећам поука које су ми дали баба и деда, а које нисам чуо од теолога мада сам имао највишу оцену из веронауке током осам година. Моја ба-

– Косово можемо да очувамо преко црквених заједница које ће бити јаке јер ће бити литургијске. Албанци су ломили крст знајући да само Црква може да нас обнови као српску нацију.

ба је знала Литургију напамет, мада је била неписмена.

Међународна заједница тежи да нам одузме територију и Цркву на КиМ, потурају да Црква буде тзв. Црква у свету, као партије. Партократија је империјално заинтересована, а Црква општински.

Зашто они који ужурбано настоје да нам отму Косово не разумеју да је наша нераскидива литургијска веза са Небеским Косовом наша одредница, самоспознаја и да нас утемељује много више од завичаја и обичајности?

– Право разумевање овога лежи у чињеници да су људи толико ода ни заједници да су спремни да се жртвују за њу, доживљавајући је важнијом од себе, што је Свети Јован Златоусти употребио из трагедијског позоришног искуства Грка које је било изнад епа, стварајући са Св. Василијем Великим благословен поклон – Литургију. Верник није јунак, већ човек спреман да се жртвује као Христос за Крст Часни. Када се причешћујемо дајемо завет да смо спремни на жртву као Христос, с том разликом што Христос нема шта да исповеда, а ми имамо. Наша одлука да се покајемо је дуги дијалог, драма, исповест. Косово можемо да очувамо преко црквених заједница које ће бити јаке јер ће бити литургијске. Албанци су ломили крст знајући да само Црква може да нас обнови као српску нацију. Српска нација је православна, створена кроз аутокефалну Цркву. То је та светост нације. ■■

Вишегодишња сарадња компаније Телеком Србија а. д. и Српске Православне Цркве

Штанд СПЦ на овогодишњем 60. Међународном сајму књига (фото: Данко Страхинић)

Пријатељство делом потврђено

Организацију штанда Српске Православне Цркве на 60. Међународном сајму књига у Београду, на којем је извршена промоција издавачке делатности наше Цркве, помогла је компанија Телеком Србија а. д. У оквиру друштвено одговорног пословања, Телеком је низом конкретних акција показао дубину и трајање више пута на делу потврђеног пријатељства са Српском Православном Црквом, које се са годинама проширује.

Дужина овог текста нам не оставља простора да побројимо све што би речју и сликом потврдило претходне речи, те ћемо зато у најкраћим цртама указати на пројекте који су већ реализовани или чија се реализација управо завршава.

Један од водећих пројеката у оквиру остваривања заједничке сарадње и донаторства ове компаније Српској Православној Цркви била је дигитализација Хиландарске ризнице. Телеком Србија доделио је манастиру и хуманитарни СМС број 1198, по години оснивања Хиландара, као и фиксни број, путем којег је прикупљана помоћ грађана. Обезбеђена је и администрација домена, веб-хостинг и мејл-хо-

стинг. Обновљена је и телекомуникациона инфраструктура манастира, изграђен је и пуштен у рад оптички кабл до Задужбине манастира. Телеком Србија препознат је као један од највећих дародаваца за подизање Храма

Светог Саве и укључен је у рад Друштва за подизање Храма од његовог обнављања 2001. године. Омогућио је својом донацијом покривање трошкова за осветљење Подворја Руске Православне Цркве у Београду. Ова компани-

Патријарх српски Иринеј и Предраг Ћулибрк, генерални директор компаније Телеком Србија, на пријему уприличеном поводом потписивања Протокола о сарадњи СПЦ и Телекома у Патријаршији српској у Београду 10. новембра 2015. године

ја се укључила и у организацију донаторске вечери за храм и црквено-парохијски центар Свете Петке на Чукаричкој падини у Београду. Компанија је помогла и завршетак радова на изградњи Саборног храма Христовог Васкрсења у Подгорици. Храм је свечано отворен и освештан у оквиру обележавања јубилеја Миланског едикта, а компанији Телеком је том приликом уручена захвалница као великом донатору, на шта су посебно поносни – истичу одговорни из Телекома. А недавно је, у Патријаршији српској у Београду, Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио челне људе ове компаније са којима је након срдечног разговора потписао нови, још један Протокол о сарадњи СПЦ и Телекома.

Вера, знање и спорт

Подржане су и православне светиње у региону. Тако је Епархији будимљанско-никшићкој омогућено опремање просторије за смештај архивске грађе у

Октобра 2014. године, друштво „Света Србија“ је уз подршку Телекома Србија организовало планинарски излет на Космај за преко 300 београдских малишана. Путовање је почело посетом манастиру Тресије, а затим су мали планинари кренули у освајање Космаја. Излет се завршио разним спортским активностима и друштвеним играма.

епархијској згради у Никшићу. Бројне су акције везане за Косово и Метохију. У оквиру посете ИЈ Косово и Метохија, генерални директор компаније Телеком Србија Предраг Ћулибрк и извршни директор Дирекције за финансије Миленко Целетовић обишли су Здравствени центар Косовска Митровица и том приликом донирали овој здравственој установи три вредна медицинска апарата.

У жељи да да свој допринос развоју младих генерација, Телеком Србија већ годинама подржава развој спорта дајући подршку младим талентима и различитим спортовима. Спорт повезује и спаја људе широм света, доприноси бољој и успешнијој комуникацији међу њима, као што то чини и Телеком Србија. Визија компаније јесте да улагањем у спорт, млади кроз игру правилно развијају моторне активности, понашање у тиму и основе ферплеја. Сарадња Телекома са Православним спортским друштвом „Света Србија“ траје већ неколико година, и за то време ово дру-

штво је, уз подршку компаније остварило успешне резултате у развоју деце у разним спортским дисциплинама.

Путин – од физичке до духовне реалности

Још један велики пројекат који је обележио ову, али ће обележити и наредну годину која нам лагано стиже у сусрет допуњава слику компаније Телеком Србија – као успешне, друштвено одговорне компаније. Подухват који ➔

је реализован у сарадњи са Министарством културе и информисања, Историјским музејом Србије, Нелтом и Кодек институтом – LiveViewStudio – поставком највеће до сада изложбе о Михајлу Пупину.

Интерактивна изложба „Пупин – од физичке до духовне реалности“, прва такве врсте код нас, отворена је у Историјском музеју Србије у Београду. Оно што ову поставку чини јединственом јесте употреба технологије проширене стварности и просторних инсталација уз помоћ којих публика има прилику да звуком и сликом закорачи у Пупинов свет. Први пут у музеологији коришћене су и интерактивне AR наочаре. Изложба је организована поводом обележавања 80 година од смрти нашег светски познатог научника, као и једног века од пријаве његових патената који се сматрају најзначајнијим у области телекомуникација. Јединствена изложба представља најобимнији пресек живота и дела великог научника, а посетиоци могу да се упознају и са низом непознатих чињеница о приватном животу Михајла Пупина, као и са до сада непознатим архивским материјалом са великим бројем докумената, попут тајног досијеа ФБИ, који су премијерно представљени српској и светској јавности.

Говорећи о особеностима ове изложбе, ауторка изложбе и потпредседница Образовно-истраживачког друштва „Михајло Пупин“, Александра Нинковић Ташић, истакла је да, поред Пупинових доприноса на пољу науке,

професорског рада, његовог доброчинства и патриотских настојања, изложба открива и неке нове детаље из живота великог научника: „После 80 година од Пупинове смрти, први пут имамо прилику да откријемо Пупина кроз до сада необјављена писма, чланке, прогласе, као и кроз пријатељство и сарадњу са Ајнштајном, Теслом, Пашићем, Цвијићем, Владиком Николајем и Урошем Предићем. Пупинова наука и његов бриљантан ум, с једне стране, и његово срце пуно доброте с друге, чине ову поставку важном не само за упознавање са делима једног човека, већ и са историјом наше науке, проналазаштвом, уметношћу и читавим једним добом које обухвата крај 19. и почетак 20. века“, изјавила је Александра Нинковић Ташић.

„Изузетно ми је драго што смо као велика национална компанија подржали овако значајну и по свему посебну изложбу. Михајло Пупин је, пре свега, био свестрана личност, патриота и свакако велики научник чија су открића

Генерални директор компаније Телеком Србија Предраг Ђулибрк на отварању интерактивне изложбе „Пупин – од физичке до духовне реалности“ у Историјском музеју Србије у Београду 24. септембра 2015. г.

везана управо за област телекомуникација и која су данас уткана у развојни пут свих великих телекомуникационих оператора у свету. Као и многи други друштвено одговорни пројекти које Телеком Србија реализује, ова изложба доказ је наше посвећености правим вредностима и жељи да се ода признање великом човеку и научнику, Михајлу Идворском Пупину“, изјавио је Предраг Ђулибрк, генерални директор Телекома Србија.

Изложба „Пупин – од физичке до духовне реалности“ биће отворена до 20. фебруара следеће године у Историјском музеју Србије.

З. Нешић

Разговор са доцентом Милошем Стевановићем, предавачем на Одсеку за фреско-сликарство на Академији Српске Православне Цркве за уметности и конзервацију

Црквена уметност као сведочанство Истине

Тражење и налажење Христа је и слојевит и богат пут. Онолико колико су чланови (удови) Цркве, па и уметници, аутентични и искрени, толико је и Црква и црквена уметност боља. Икона је пре свега сведочење (сведочанство) оваплоћене Истине, оваплоћеног Христа, и то је један тихи, ненаметљиви али силни сведок који је издржао проверу времена.

Висока школа – Академија Српске Православне Цркве за уметности и конзервацију је основана 17. новембра 1993. године, са благословом Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве и блаженопочившег Епископа будимског Данила (Крстића) као Академија за конзервацију уметнина српских у Београду. На овогодишњем 60. по реду Међународном сајму књига у Београду преко стотину радова студената ове високошколске установе у црквеном духу је украсило штанд Српске Православне Цркве – иконама великог формата, детаљима камене пластике, мозаицима, са централном иконом Успења Пресвете Богородице димензија 2,5x2,5 метара. Тако је штанд осим промоције и презентације издавачке делатности

СПЦ, имао и својеврсну изложбу радова студената Академије СПЦ, као сведочење црквене вере. Кроз разговор са доцентом Милошем Стевановићем, предавачем на Одсеку за фреско-сликарство ове академије, покушали смо да приближимо црквено уметничко созерцавање Истине код студената, изражено кроз технике и начине израде, односно процесе настанка одређених уметничких дела: иконописа, фрескописа, мозаика, калиграфије, конзервације и рестаурације.

Који су разлози за упис на Академију СПЦ? Које су претпоставке и какве су с друге стране перспективе студирања на овој академији?

– Мотиви за упис су разноврсни, али углавном је у питању мање

или више свесна жеља за дубљим и озбиљнијим учествовањем у животу Цркве. То је можда и одраз мењања општег става о богослужбеној уметности и њеној улози у друштву – она постаје све равноправнија са осталим видовима уметности, онолико колико је уопште потребно да се упоређује са њима.

Да ли уписивање на Академију значи и детерминисаност образовања на њој црквеним димензијама?

– Свакако, с тим да „црквене димензије“ представљају, по мени, управо ширење и узрастање људског духа. Јер, укључујући се (прикључујући се) у Свето Предање, окрећемо се и учествујемо у нечем што је истинитије, шире,

и лепше од нас самих; не сведо-
чимо себе већ Истину.

**Колико је уцрковљеност сту-
дената, полазника Академије
СПЦ, претпоставка аутентичног
личног развоја и развоја цркве-
не уметности данас?**

– У великој мери, с обзиром на то да је уцрковљеност у ствари враћање себи и позвању које нам је Господ наменио, а то је тек почетак пута и рада на себи и талентима који су нам дати; надамо се, са срећним крајем. Тако да се индивидуално црквено узрастање и развој поклапа са уметничким, мада то није увек очигледно. Онолико колико су чланови (удови) Цркве, па и уметници, аутентични и искрени, толико је и Црква и црквена уметност боља. Та аутентичност се подразумева, али на унутрашњем плану, који не мора обавезно да се испољава кроз усиљену оригиналност стваралаштва, већ пре свега на један суптилан начин, као што је то случај и иначе у уметности. Искреност и аутентично искуство ствараоца увек се пројаве.

**Који су доприноси и које су
последнице постојања Академи-
је СПЦ на живот и уметност у
Српској Православној Цркви?**

– Може се рећи да је допринос генерално позитиван: допринео је пуноћи живота Цркве у задњих двадесетак година и зрелости у приступу богослужбеној уметности код нас, као и повезивању наших верника са осталим помесним Црквама. Јер то и јесте једна од суштинских вредности уметности – да премошћава и повезује различите културе и народе, на можда посредан и немушт, али зато дубљи и трајнији начин. Такође, из академије је досад изашао солидан број талентованих и образованих иконописца и конзерватора који могу да одговоре будућем развоју црквеног живота. Одсек за конзервацију и очување има потенцијално све већи значај с обзиром на то да је истраживање

Доцент Милош Стевановић је дипломирао на Факултету ликовних уметности у Београду 2000. г.

Изабран у звање доцента на Високој школи СПЦ за уметност и конзервацију 2014. г.

Ужа научна област којом се бави је зидно сликарство и фрескопис, а важније референце су осликавање цркава фреско-техником (на свежеј малтеру). На Академији предаје два предмета: основе живописања и фрескопис.

и поновно ишчитавање традиције општа појава у свету данас, на разним пољима културе. На прошлост се сада гледа са знатно мање надмености, и улажу се напори да се боље појасне појаве у прошлости и које вредности и истине допиру и данас до нас.

**Да ли је оправдано говорити о
хиперпродукцији уметника и
уметности данас? Има ли у цр-
квеној уметности места за нове
ликовне и уметничке изразе
(нпр. за филм, стрип, дигиталне
уметности итд.)?**

– Пре би се рекло да се данас у свету уметност (и култура) потискују и маргинализују, тако да се ствара утисак да су уметници сувишни, да немају своју праву улогу у друштву. Хиперпродукција у уметности би била последица тог срозавања културе на узгредну појаву, без суштинске везе са људским животом, али и као последица извесне духовне празнине и збуњености у данашњем свету. А има и екстрема: свођење уметности на робу или чак средство манипулације, што је по себи неприродна појава.

Филм, стрип, дигиталне уметности итд., немају места на богослужењу и у храму, али и те како могу бити важне као пратећа појава

у црквеном животу. Има дивних примера из таквих грана уметности и код других и код нас. Јер тражење и налажење Христа је и слојевит и богат пут.

**Да ли ће древне сликарске
технике – нпр. енкаустика,
фрескопис итд. – бити занемарене, или ће опстати у црквеној
уметности?**

– Не може се знати унапред, али вероватно ће опстати; има довољно разлога за то. Појам прогреса није суштински везан за уметност, тако да древност, старост сликарске технике не значи обавезно и превазиђеност. Особености ових старих техника су мање или више повезане и са ликовним изразом (ликовним језиком) до којег је Црква долазила и прихватала као свој. У бити ликовних уметности је и то чудесно „преображавање“ неживог материјала (камена, пигмента, креча, воска итд.) у нешто смислено и лепо, блиско људском духу, тако да често није свеједно на који начин ће се нематеријална мисао, дух, изразити, и преко ког материјала. И то је, а не само предањска иконографија, велика, тек начета тема за изучавање. Уосталом, ове сликарске технике су део светске културе и негују се и ван православља; поне-

где се никад није ни прекидало са таквим сликарством.

Шта икона, односно црквена уметност уопште данас саопштава, какву поруку преноси? Да ли је уметност пуки медиј за преношење богословске поруке или има дубљу димензију?

– Као и до сада, икона је пре свега сведочење (сведочанство) овапло-

Студенти који су учествовали у свакодневним радионицама одржаним од 26. октобра до 1. новембра 2015. г. на штанду СПЦ на 60. Међународном сајму књига:

Немања Лазаревић – фрескопис; **Тодор Живковић** – фрескопис; **Биљана Лазеић** – фрескопис; **Милица Опалић** – фрескопис; **Јелена Вујин** – конзервација зидне слике; **Игор Пјанић** – фрескопис; **Кристина Бабић** – иконопис; **Александра Давидовић** – фрескопис; **Сузана Вукићевић** – конзервација.

На сликама: детаљи са овогодишњег 60. Међународног сајма књига у Београду. Штанд СПЦ је био украшен радовима студената Академије СПЦ за уметности и конзервацију (фотографије: Данко Страхињић)

ћене Истине, оваплоћеног Христа, и то је један тихи, ненаметљиви али силни сведок који је издржао проверу времена. Богослужбена уметност никада није била претенциозна и нападана, није превише говорила или убеђивала – икона није реклама или билборд. Зато је у нашем „многоглавољивом“ времену често неприметна. Попут „обичне“ уметности, и црквена уметност на човека делује на индиректан и тајанствен начин. По речима књижевника Петера Хандкеа, уметност додирује истину или иде ка њој много више него обичне чињенице и такозвана реалност.

Да ли су нека питања црквене уметности у СПЦ решена успешније у односу на уметничка постигнућа у другим помесним Црквама?

– Не треба превише инсистирати на поређењима са другим народима.

За сада, чини ми се, „сустижемо“ сами себе, постоји труд да се надокнади пропуштено, с обзиром на то да је црквена уметност дуго била запостављена код нас; а наш народ је талентован и свестран, широког духа; тако да постоји поприличан потенцијал за квалитетну уметност.

Да ли се у црквеној уметности данас некритички усвајају неправославни утицаји, и каква је конкретно ситуација у СПЦ по том питању?

– Мислим да треба избегавати некритичко и непромишљено усвајање неправославних утицаја, тим пре што је православно Предање много шире и богатије него што мислимо. Тако да, ако смо већ изабрали да будемо православци, требало би да смо окренути пре свега томе.

З. Н.

Трећи билатерални међуверски дијалог Србије и Индонезије:

Фотографије: Миливој Грујић

Наставак плодоносне сарадње пријатељских земаља

др Александар Раковић

Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије је званично отворен конференцијом у Палати Србија посвећеној омладинским темама, у понедељак 9. новембра 2015. године

Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије одржан је од 8. до 13. новембра 2015. То је била прилика да две пријатељске земље још једном на највишем државно-верском нивоу дебатују о верским темама које се тичу државних органа, Цркава и верских заједница.

За Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије, наша земља је формирала делегацију коју су чинили: министар правде Републике Србије Никола Селаковић, Његова Светост Патријарх српски Иринеј, директор Управе за сарадњу с Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, Епископ бачки Српске Православне Цркве проф. др Иринеј Буловић, реис-ул-улема Исламске заједнице Србије Адем Зилкић, надбискуп београдски Римокатоличке цркве Станислав Хочева, рабин Јеврејске заједнице у Србији Исак Асисел, муфтија србијански Исламске заједнице Србије Мухамед Јусуфспахић, Епископ рашко-призрен-

ски Српске и Православне Цркве Теодосије Шибалић, епископ Реформатске хришћанске цркве у Србији Бела Халас, декан Православног богословског факултета Универзитета у Београду проф. др Предраг Пузовић, пастор Словачке евангеличке цркве Ана Петровић, председник Друштва српско-индонезанског пријатељства „Нусантара“ др Александар Раковић и координатор Трећег билатералног међуверског дијалога Јована Стојиновић.

Сусрет је, уводним састанком, почео у недељу 8. новембра 2015. када је министар спољних послова Републике Србије Ивица Дачић примио шефа делегације Републике Индонезије др Абдурахмана Фахира, а затим и у Амбасади Индонезије у Београду вечером коју је амбасадор Индонезије Хари Ричард Џејмс Канду приредио у част Трећег билатералног међуверског дијалога и доласка делегације Републике Индонезије на челу са др Фахиром.

Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије је званично отворен конференцијом у Палати Србија посвећеној омладинским темама, у понедељак 9. новембра 2015. Након уводних излагања министра Селаковића, Патријарха Иринеја и заменика министра др Фахира, модератор конференције др Александар Раковић је означио да је тиме Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије званично отворен. Потом је уследила конференција за штампу на којој су говорили министар Селаковић, Патријарх Иринеј и др Фахир. Они су подвукли пријатељство две земље, значај дијалога и афирмативну улога омладине у савременом друштву. Затим су уследиле две научно-стручне сесије на челу са рефератом др Милете Радојевића. На конференцији су говорили сви чланови наше делегације и скоро сви чланови делегације пријатељске Индонезије: генерални директори Министарства вера за римокатоличку и хинду заједницу Еусебијус Бенсаши и И Кетут Виднја, ректор Исламског

публике Индонезије је званично отворен конференцијом у Палати Србија посвећеној омладинским темама, у понедељак 9. новембра 2015. Након уводних излагања министра Селаковића, Патријарха Иринеја и заменика министра др Фахира, модератор конференције др Александар Раковић је означио да је тиме Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије званично отворен. Потом је уследила конференција за штампу на којој су говорили министар Селаковић, Патријарх Иринеј и др Фахир. Они су подвукли пријатељство две земље, значај дијалога и афирмативну улога омладине у савременом друштву. Затим су уследиле две научно-стручне сесије на челу са рефератом др Милете Радојевића. На конференцији су говорили сви чланови наше делегације и скоро сви чланови делегације пријатељске Индонезије: генерални директори Министарства вера за римокатоличку и хинду заједницу Еусебијус Бенсаши и И Кетут Виднја, ректор Исламског

Фотографије: Миливој Грујић

државног универзитета Деде Росјада, представник Римокатоличке цркве отац Игнатијус Исмартоно, представник протестантских цркава отац Пенрад Сијагијан, представница православних Индонезана Кристина Џени Сандра, представник Центра за међуверску хармонију Министарства вера Ваван Дјунаеди, професор Хришћанског универзитета Сатја Вакана др Изак Лату и професор Универзитета Гаца Мада др Мохамед Икубал Анхаф.

Ток конференције у Палати Србија одвијао се под утиском истовременог гласања у Генералној скупштини Унеска о пријему такозваног „Косова“ у ту организацију. На претходном гласању у Извршном савету Унеска Република Индонезија је била уздржана, а Република Србија је чинила напоре да пријатеље из Индонезије увери како би било најбоље да изричито буду против пријема „Косова“ у Унеско. Знано се да ће одлучивати само неколико гласова и да би глас Републике Индонезије у корист Републике Србије био веома драгоцен. Према нашим сазнањима, председник Републике Индонезије Ђоко Видодо „преломио“ је да Република Индонезија изричито гласа против пријема „Косова“ у Унеско и тиме Републици Србији донесе један од кључних гласова. Када

је током конференције у Палати Србија стигла вест из Париза да је Генерална скупштина Унеска одлучила да „Косово“ не може бити члан те организације, чланови делегација Републике Србије и Републике Индонезије устали су и аплаузом и овацијама поздравили одлуку Генералне скупштине Унеска. Република Индонезија је још једном показала да чврсто стоји на страни међународног права и да своје пријатеље не оставља на цедилу. Владика рашко-призренски Теодосије и јеромонах манастира Високи Дечани Иларион Лупуловић су се, с тим у вези, у име православних хришћана Косова и Метохије посебно захвалили пријатељима из Индонезије.

У уторак 10. новембра 2015. делегацију Републике Индонезије прво је примила председница Народне скупштине Републике Србије Маја Гојковић, затим Патријарх српски Иринеј, потом реисул-улема Адем Зилкић и муфтија Мухамед Јусуфспахић. Чланови делегације Републике Индонезије, на челу с др Фахиром, били су тог дана гости и председника Републике Србије Томислава Николића. На свим сусретима подвучено је пријатељство наше две земље као и захвалност наших државних функционера и Патријарха Иринеја на принципијелном ставу Републике Индонезије да буде против чланства „Косова“ у Унеску. Пошто је др Абдурахман Фахир одржао предавање на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, а проф. др Деде Росијада одржао предавање на Факултету исламских наука Исламске заједнице Србије, чланови делегације Републике Индонезије посетили су Јеврејски историјски музеј у Београду и Синагогу Сукат Шалом где им је домаћин био рабин Исак Асиел.

Фото: Амбасада Индонезије

Јеврејски хор је за госте из Индонезије извео неколико нумера.

У среду 11. новембра 2015. делегација Републике Индонезије била је гост Епархије сремске и Епархије бачке Српске Православне Цркве. У преподневном делу, госте из Индонезије је у Сремским Карловцима примио Епископ сремски Василије Вадих. Индонезански пријатељи су посетили Саборну цркву у Сремским Карловцима, Ризницу Српске Православне Цркве и Богословију Светог Арсенија Сремца (Карловачка богословија). Хор карловачких богослова је извео неколико српских духовних и народних песама, а потом је православна хришћанка из Индонезије Кристина Џени Сандра одржала пригодно предавање уз асистенцију ректора Карловачке богословије протојереја-ставрофора Јована Петковића и протођакона Радомира Ракића. Индонезани су затим посетили Капелу мира у Сремским Карловцима. Делегацију Индонезије је поподне у манастиру Ковиљ угостио Епископ бачки проф. др Иринеј Буловић, заједно са Митрополитом загребачко-љубљанским проф. др Порфиријем Перићем и Епископом јегарским Јеронимом Мочевећем. Владика Иринеј је подвукао значај што чешћих међуверских сусрета представника Србије и Индонезије што су чланови делегације Републике Индонезије једногласно подржали. Поред тога, Владика Иринеј је казао да је складан однос православних и муслимана у Републици Србији изричит пример најбољег односа те две вероисповести у Европи.

Фото: Миливој Грујић

У четвртак 12. новембра 2015. делегација Индонезије посетила је Архив Југославије где им је домаћин био директор архива Миладин Милошевић. Гости су били у прилици да погледају изложбу *Београд – Царска, од устојства вљања дипломатских односа до данас* и упознају се са истраживањима и књигом проф. др Љубодрага Димића, др Александра Раковића и Миладина Милошевића *Југославија – Индонезија 1945–1967: истраживања и документи*. Делегација Индонезије затим је посетила Православни богословски факултет Универзитета у Београду где их је срдечно дочекао и беседом им се обратио декан факултета проф. др Предраг Пузовић. Обновљен је споразум Исламског државног универзитета Сијариф Хидајатула с једне стране и Универзитета у Београду и Православног богословског факултета с друге стране који је претходно склопљен током Првог билатералног међуверског дијалога Републике Србије и Републике Индонезије (2011). Потом је проф. др Деде Роџада у пуном амфитеатру одржао предавање студентима Православног богословског факултета. Чланови делегације Индонезије затим су били гости Надбискупије београдске Римокатоличке цркве где их је угостио надбискуп Станислав Хочебар. Током програма у Надбискупији београдској спон-

тано су изведене духовне песме с нашег простора али и из Индонезије и Сирије.

У петак 13. новембра 2015. одржан је опроштајни ручак за делегацију Републике Индонезије. Патријарх Иринеј, др Милета Радојевић и Еусебијус Бенсаши подвукли су да је Трећи билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије био веома успешан, а амбасадор Републике Индонезије Хари Ричард Џејмс Канду је саопштио да је Влада Републике Индонезије одлучила да Четврти билатерални међуверски дијалог Републике Србије и Републике Индонезије треба да се одржи 2017. у Индонезији. Делегација Индонезије се, у име Министарства вера, посебно захвалила организаторима Трећег билатералног међуверског дијалога др Милети Радојевићу и Јовани Стојиновић.

Уз делегацију Републике Индонезије су били и начелник Одељења за Азију, Аустралију и Пацифик Министарства спољних послова Републике Србије Александар Јанковић, из дипломатског протокола Саша Јовановић, свештеници Српске Православне Цркве проф. др Драгомир Сандо и протођакон Радомир Ракић, имама Исламске заједнице Србије Емин Зејнулаху, Рамадан Мехмети, Мухамед Зиљкић и шеф кабинета муфтије србијанског Муџиб Шахиновић. ■■

Дана 11. новембра, у сали „Кварт“ у Краљеву додељена су признања „Капетан Миша Анастасијевић“ на нивоу рашког и моравичког округа. Ово признање заједнички додељују Агенција Медиа Инвент из Новог Сада, Новосадски и Београдски универзитет, уз помоћ привредних комора Србије и локалних самоуправа. Смисао додељивања ових признања је да информише, афирмише, промовише, мотивише и да утиче на стварање квалитетнијег привредног амбијента. Доносимо том приликом изговорену беседу једног од добитника.

Жеља за лошим вестима

У време старог Рима постојало је велико интересовање за гладијаторске игре и јавне спектакле. Ово интересовање је у извесном периоду веома порасло због чега је један критичар тадашњег друштва, неки Јувенал – песник, смислио чувену изреку: „хлеба и игара“ (латински дословно: „хлеба и циркуса“). Тиме је, на сатиричан начин, обелоданио истину о лошем обичају ондашњих грађана који, осим што траже да једу, чезну за спектаклима и гладијаторским играма. Какве су биле те игре? У њима су се за живот борили робови, ратни заробљеници, осуђеници који су тако покушавали да избегну смртну казну, али и други људи. Ови други су се борили углавном за новац. У сваком случају, радило се о несрећницима. Ипак, грађанство је било одушевљено гледањем туђе муке. Због тога изреку „хлеба и ига-

Беседа приликом доделе награда „Капетан Миша Анастасијевић“ (Краљево, 10. 11. 2015. године)

Фотографије: www.mediainvent.rs

Стратегија тражења доброг

*Игуман манастира Студенице
Архимандрит Тихон Ракићевић*

ра“ и данас многи користе када желе да критикују некога због претеране заокупљености тривијалним и баналним стварима. Поменута изрека, у данашње време, посебно је у употреби у критици медија који грађане наводе да се интересују за скандале и ружне вести.

Истраживачи јавног мњења кажу како, нажалост, што је нека вест негативнија, што је увредљивија за некога, погрднија, што више приказује нечију срамоту, има више прегледа и за њу влада веће интересовање. Ово значи да данашњи свет, на један прикривен начин (који није бруталан као у старом, декадентном Риму), осим хлеба, тражи и „игара“ – лоших игара, лоших вести. Велика потражња за туђом муком и скандалима доводи човека данашњице у посебно духовно стање. Мноштво које жуди за лошим вестима, својим жељама као да призива/присиљава судбину да и њему буде лоше. Српска изрека каже: „ко кука, искука“.

Трагање за добрим стварима

Имајући све ово у виду, веома нас радује што постоје људи који поступају сасвим другачије. Они траже да виде добре ствари, трагају за њима, истрајавају у напорима да пронађу боље и још боље како би исто стимулисали и развијали. Ови људи су се организовали, окупили, удружили и направили читаву стратегију тражења доброг. Они су нас и данас окупили овде. Честитамо им на том значајном раду јер ако тражимо добре ствари, ако желимо да видимо то добро, онда полако али сигурно почињемо и да заслужујемо да га видимо. Онда нам Бог то добро и даје. Свето Писмо каже: „Иштите, и даће вам се; тражите, и наћи ћете; куцајте, и отвориће вам се“ (Мт. 7, 7). Када желимо да у близини видимо добро, када хоћемо да видимо његов напредак, када желимо да видимо добро у другима, онда их овим својим жељама стимулишемо и охрабрујемо на

труд и борбу за бољим. Ако будемо имали такве жеље, даће Бог да нам буде добро – и нама и другима и нашој држави.

Шта раде ови људи? Иду по Србији и анализирају, проучавају, гледају где би нашли некога да га награде и тиме да га подстакну, осмеле, охрабре како би наставио да ради и производи. Они овим својим делањем чине добро свима нама: овом друштву, овом народу, овој држави. Живела наша држава – Србија!

Управо нас оваквом гледању учи и Свети Сава, у духовном и књижевном делу *Житије Светио Симеона*, које је написао првих месеци пошто је дошао у Студеницу са Немањиним моштима. На крају *Житија* обраћајући се братији манастира, заповеда да им ум буде „на небесима, у гледању на красоте рајске...“

Хвала организаторима ове племените акције. Свака вам част! Одавде ћемо сви отићи задовољнији, радоснији, охрабрени да наставимо да се трудимо и радимо. Нека вам је са срећом! ■ ■

– Реаговање –

Кратак осврт на тумачење Христолошке химне у Фил. 2, 6–11

(Православље, бр. 1168 / 15. 11. 2015)

И раније сам се освртао на неке текстове у листу Српске Патријаршије, па и овом приликом то чиним, са намером као и до сада – да *Православље* православствује још боље и свестраније.

У питању је сада текст под насловом „Из православне ризнице тумачења Светог Писма“, који је наставак те рубрике, коју, изгледа, искључиво испуњава др Предраг Драгутиновић, уважени професор Новог Завета на ПБФ (видим да му је објављена већ 1. књига тих тумачења, на око 300 страница, и поздрављам то, али се питам да ли је то заиста једино благо из високопарног наслова „православне ризнице“, јер у њој има много више: већег и ширег и дубљег богатства тумачења Светог Писма. Рецимо: литургијског, химнографског, светоотачког, неопатристичког, савременог, свеправославног. Добро је што аутор, иако немачки ђак, није ипак употребио наметану од протестаната реч „Савез“, која ни за Стари Завет није увек и свугде умесна, зато су сами Јевреји (LXX) преводили онако како је ушло у Нови Завет, а у њему готову (сходно Јеремији 32, 31–32 и др.) не би покривала оно што покрива израз *Завет*. Иначе, како би превели Спаситељеве речи у Лк. 22, 29, јер *Завет*/–*шћаше*/

већма наглашава Божију иницијативу коју је преузео и остварио у Христу у Цркви, што Христос Спаситељ и истиче у Својем **Завештању** Апостолима на Тајној Вечери, и преко њих нама, и што стално подвлачи и непоновљиво понавља Божанска Литургија Цркве Православне?

Укратко: У овом тумачењу у *Православљу*, особито првих стихова Павлове **химне**, **Христолошке** и **Христощенјичке**, писане из затвора, милим му **Филићљанима** (2, 6–8), недостаје истински христолошка, богословска дубина и висина и ширина и дужина божанске Крсне Љубави и Човекољубља Свете Тројице, откривене и остварене у Христу Богочовеку, коју небоземни Апостол Павле истиче и у Еф. 1, 3–23; 3, 14–21; Рим. 8, 35–39; 11, 33–36; 1. Тим. 3, 15–16 итд. итд. Треба признати да и наш Синодски превод тих речи (у којем преводу сам и сам учествовао, али комисија је комисија!) није довољна пружена помоћ нашем обичном читаоцу вернику, али се, Богу хвала, та химна даје Православним вернима пре свега у богослужењу – у Литургији Цркве. Даје се далеко шире и дубље од контекста на који пледира наш егзегета у *Православљу* („литерарни контекст“, „књижевна врста“, „једна шири

паренеза“, итд.). И за тај и такав киригматичко-догматски и мистагошки доживљај, за благодатно светодуховско искуство, и саборну црквену свест и савест – не само за „етички контекст“ и не само за „мисионарско-апологетску функцију“, није Апостолско-Отачко-Мученичка Црква Истока чекала на „разна богословска промишљања“, па ни на „каснију никејску формулацију вере“ (као да нас је Никејски Сабор научио вери? – а у Синодику Православља исповедамо: „Ни Анђео, ни цар, ни Сабор, него Сâм Господ нам је открио и даровао Истину“) – чега су доказ и лични сведоци живи Ликови–Личности Светитеља Цркве, као што су Свети Литурзи и Јерарси, Јаков Брат Господњи (Литургија), Игнатије Богоносац, Свештеномученик Иринеј, Мелитон Сардски (О Пасхи), Методије Олимписки (*Симѿосион*), Атанасије Велики, Кападокијци, Златоуст... – без којих не знам како може православни богослов, библиста или патролог или догматичар, да мисли и схвата = разумева „са свима Светима“ Тајну Љубави Христове, сходно Павловом савету и завету (Еф. 3, 18). А Православље је „држати Сабор са свима Светима“!

Напомињем укратко, после ранијег свестранијег бављења том Химном (у дисертацији „Екли-

сиологија Апостола Павла“) и сада накнадно на брзину консултовања неколико новијих православних богослова и егзегета (Еп. Теофан Затворник, Николај Глубоковски, о. Г. Флоровски, Св. Отац Јустин Нови, покојни новозаветник Јован Панагопулос, проф. Јован Каравидопулос...), да треба добро схватити и промислити (не само на основу савремене „библијске херменеутике“, која ми све више личи на јеврејске рабинске књижевнике, који бавећи се „корицама“ Светог Писма, изгубише Бога Живог и Истинога, јер „реч“ /*ῥαῖμα*/, без оживљујућег и надахњујућег Духа Утешитеља, датог Цркви – бездушно „убија“.

Дакле: 1) Речи: „Који **будући** /*ὑπάρχων* = *ὑπσθόητι*/ у **обличју Божијем** /*ἐν μορφῇ Θεοῦ*/ ... узео је на Себе **обличје слуге** /*μορφὴν δούλου*/“, значи: имајући **Природу Божију** постао је по **природи човек** = Богочовек (што је равно Кол. 1, 15–19 = Кол. 2, 9) – те речи по Апостолима и Оцима и православним егзегетима, *μορφῇ* је овде равно **природи** (Јн. 1, 1–3.14.18; Василије, Златоуст, Дамаскин итд.), и зато прво **обличје** /=Бог/ у тексту је исте логичко-онтолошке вредности са другим **обличјем** /=човек/. Зато Христос није сматрао за **отмицу** то што је *раван Боју* (2, 6). Павле то истиче насупрот ђавољем–Адамовом покушају да „отме“ првенство–једнакост с Богом! Дакле, овде је догматско-сотириолошки текст, а не само етичко-мисионарски!

2) Речи „Себе **понирио**“ /*ἐκεῖνος ἑαυτὸν*/ не значе да је Христос Богочовек Себе „**испразнио** од Божанства“, како заступа протестантска тзв. *кеноџичка* (не-сторијанска) теологија, јер се код Апостола и Отаца **кеносис** догодио *ἐκένωτος* = „*неиспразнио* *испразнио*“ – то је парадокс богочовечанске катафатике и истовремено апофатике Апостола Павла, Григорија Богослова, Химнографије, Литургије. (Види

Богослужење Божића и Богојављења и Страсне Седмице. Као и Богородичен: „Всја паче смисла, всја преславнаја /грчки: *ὑπαροξια*/ Твоја, Богородице, таинства“. Или други: „Бог у несливеном сједињењу Оваплоћаван“. Отуда остаје онај партицип *ὑπάρχων* у **презенту**, тј. трајно и стално **постоји** = **јесте** Христос и Бог и Човек – истоветан = **једнак** Богу и истоветан = **једнак** нама људима (Халкидонски орос). То Црква, и ми у њој и са њом, јасно исповедамо и потврђујемо у Литургијској Анафори Св. Златоуста и Св. Василија (које зато треба **гласно читати** верном народу, како је говорио и Св. Отац Јустин, али, вели, „ја нисам Епископ да то уведем“. Грчки израз у Службенику *ὑποτίκω* не значи *ћушке* (немо, као код Латина), него значи *мистајошки*, молитвеним гласом, али нижим од возгласа).

3) Г. Драгутиновић пише: „интенцијом химне достигнута је најнижа тачка: Бог је постао човек, бесмртни је постао смртан“! Шта ли му то значи? Онда и Јован 1, 14: Бог „**Логос је постао** *σὰρξ* = тело /живо месо, организам људски/, значило би то исто, али Јеванђелист додаје: Логос је био и остао је **Бог** – Јединородни Син у наручју Оца (Јн. 1, 18; ср. 1. Тим. 3, 16: „Бог се јави у телу“). Дакле није „испражњен од божанског статуса“...

није „лишио се привилегије божанског“... нема ту „лишавање самога себе“ (Драгутиновић), јер онда је то Несторијев „голи“ човек Исус! А Кога је онда родила Богородица? И Ко нас је спасао? (Св. Кирило Александријски). Не треба се јевтином егзегезом, оповршињеном и огољеном, играти, још мање вербалистиком „*sola Scriptura*“ (која се код њих вековима врти у круг, јер немају живо Предање Живе Истине, која је Христос у Цркви и као Црква) кад је у питању надумна **Тајна Христа** – Павлова, Григорија Богослова, Максима, Оца Јустина, Православна, Црквена.

Толико за сада, уз напомену: Ако је та Химна можда била у Цркви „претпавловска“ (хипотетично, попут рецимо 2. Кор. 13, 13), она је ипак дело истог Духа Утешитеља, у Цркви и у Павлу делатно Присутнога и Надахњујућег. Али је чињеница да је речник те Химне дословни израз Павловог Христоцентризма, догматског, сотириолошког, еклисиолошког, као мало даље у Фил. 3, 7–14. А Павле има не мали број и других Химни у својим Посланицама.

Уочи Светио
Јована Златоустиа, 2015. г.

+Еп. Атанасије,
Херцеџовина Св. Саве

– Пре 100 година –

„Чарапе“ краља Петра

Живораг Јанковић

„Тражио је да му код мојих војника нађем једне чарапе, ако има да их обује, преко чизама, да се не би клизао, кад буде морао да иде пешке. Чарапе радо даде каплар Сретен Милићевић и краљ га награди.“

Иако је ово време кад су домаће крсне славе најчешће, у овим приликама помени славе су врло ретки. У осталим годинама рата слика је повољнија. „Крсно име у Албанији? Па ипак смо га се сетили. Чинило нам се као да нам још и сад, на грозној јави као оно у сну зуји у ушима она вековна народна молитва: ‘Ко у славу вино пије на данашњи дан, помогла му слава Божја и сам Господ Бог! И сам Господ Бог!’ Истина, овде се нећемо пречастити као некад у Отаџбини јер немамо чим. Немамо ни капи вина, да прелијем залогај хлеба место колача.“

Војвода Радомир Путник пренет „у нарочитом сандуку – кућици. Био је као сенка... Кад је он укрцаван, беше се слегао силан свет да види тог српског војника–генија кога су његови војници – уморни, гладни, голи, боси – на својим рукама преко албанских гора пренели да не би пао у ропство.“

„Напред је у отвореном ау-ту пред. владе Никола Пашић, стар, преморен, утучен бригама и дубоко замишљен седи на крај седишта, налактио се десном руком на бок од кола, а десни образ наслонио на шаку. Рекло би се да ништа не гледа и да га ништа више не интересује. Чак ни на официрске поздраве не отпоздравља...“

Ако владар земље у изгону ноћи проводи овако, шта се може рећи о осталима. „Стан NISHA CHIEN без прозора са мангала-

ма; и нисам могао спавати што нам комора није стигла... око 20 сати морао сам изаћи (одавде) напоље да на дрвету код ватре проведем ноћ, а она је била најладнија што смо је имали... Говорио је да није рад да жив напушта земљу, те да се за њега каже да је ‘дезертер’ као и ‘за кар’ – тражи смрт баш на Косову... Тражио је да му код мојих војника нађем једне чарапе, ако има да их обује, преко чизама, да се не би клизао, кад буде морао да иде пешке. Чарапе радо даде каплар Сретен Милићевић и краљ га награди.“

Постоје и примери војничког размишљања и војничке (само) иницијативе у атмосфери слома државе, којима се неће наћи трага у архивима: „Војници су решили да један део војске остане код својих кућа те да чува своје породице и својих другова а други да иде за слепцима (владом!) у непознати свет... Из туђине ће се шиљати вести у Србију да тамо има још живих Срба који ће се борити за ослобођење народа. Војници да између оца и сина или између два брата или између комшија учини избор за одлазак у туђину или за останак у земљи, онај који је слабији и телом и душом... Неће изгинути ни сви они што ће остати у несрећној Србији ни сви они што ће отићи незнано куда.“

Немци су „најмање три пута јачи у пешадији, несразмерно јачи у митраљезима и артиљеријом, нарочито у тешкој артиљерији.“ Однос снага три према један је опште место у описима прилика

тог времена. „Навалише тројица на једнога. На фронту непријатеља а у позадини кршеви и беспућа... Напори духа и мишица пред најездом три пута јачег непријатеља беху узалудни.“

Уколико се поменута аналогија пренесе на спортска такмичења као начин безбедног ратовања нашег времена, тек онда се осети шта значи трострука надмоћ. Ако спортски тим наступа без само једног играча он је око 10% слабији, а то се цени као јако отежавајућа околност. Нерешен исход ту се доживљава као подвиг. Кад би неко пристао да игра само са три играча против комплетне екипе друге стране сматрали би га „неурачунљивим“.

„Нова униформа, дебела поткошуља, кошуља, обућа, јакна, нова. Све од најбољег материјала, све топло...“ Насупрот оваквом стању код немачких заробљеника прилике код Срба су тешке: „Са одевном спремом било је врло рђаво стање. Скоро половина војника није имала горњег одела... многи војници нису имали рубља на себи у појединим јединицама било је по 50% војника босих... Нарочито су се војници деморалисали одлазећи кући на одсуство и видећи тамо како њихове породице гладују и трпе без одела... Стара изношена одела, кошуља од грубог платна, исцепане цокуле, наши у опанцима, готово боси.“

Нападач ратује по „прописима“: „Дивизије се не могу удаљавати више него један дан марша од својих слагалишта... Кад људи данима остану без топле хра-

не, надлежна команда тврди да се „теже искушење за трупе је-два може замислити“. Ратовање бранилаца се одвија по другој „скали“. Они покушавају нешто да учине за свој род и кад су по месец дана далеко од непостојећих магацина.

Основна асоцијација која се јави при сваком помену Албанске голготе су патње сваке врсте, а на првом месту јесу дуготрајно гладовање које је главни разлог толиког губитка људских живота. У том мору несреће промичу непримећено усамљена сведочанства по којима је било и изузетака и то таквих да се граниче са невероватним. Тако се дешава јер не полазе сви у исто време и не крећу се истим правцима. „Наш одред није трпео глад и ниједан војник из одреда нити је изгубљен од глади или од напада Арнаута... Неки понели из складишта и до Скадра имали за чај и за кафу имали сваки дан... Храна и фураж примани су уредно: било је и кафе, чаја, бисквита... Неки су успели да динамитом дођу до велике количине рибе на Лиму... У Подгорици због великог броја наших трупа није већ имало хране али захваљујући начелнику штаба и главном интенданту тешка арт. прилично се снабдела храном – пројама и фуражи... У путу кроз Албанију моји војници стално певају, сви војници траже леба а војници 1. чете 4. батаљона траже воде.“

Особеност оног времена јесте и лакоћа стрељања разним поводима. Изузеци су, нажалост, врло ретки. Довољно је само проћи кроз сећања С. Кракова: „Никаквог изговора и никакве милости... Наредио је да се сви бегунци, без изузетка, осуде на смрт. Ово је

наређење. Јесте ли разумели? – На смрт! ... Па онда не треба суд. Стрељајте их кад командант наређује... Наредићу артиљерији и митраљезима да отворе ватру и

„Иако је Србија имала Шнајдерове топове ипак је наш шрапнел био у нечем различан од француског истог калибра.“ Стога је француски посланик Огист Боп сасвим наклоњен Србима у тренуцима искрености умео да замери. „Ви Срби увек нешто особито хоћете за вашу војску, да сте узели оне исте димензије, без исправке наш Шнајдер модел, данас би било лако набавити муницију. Овако за вас се мора шрапнел специјално правити.“

По казивању људи блиских времену живих ратника над новим топовима по приспећу из Француске у Крагујевац вршени су извесни захвати који су омогућавали већи дomet тих оруђа. Ово је бар у почетку било изненађење за Аустријанце који су знали само за фабричке могућности топа те врсте. То би можда требало довести у везу са чињеницом да се у јесен 1914. приспеле гранате пред Колубарску битку нису могле одмах користити: „При отварању првих сандука са муницијом утврђено је да приспела муниција није за наш већ за француски топ... Метак је био дужи од нашег за 2,5 mm. Треба га скратити. Како? Једино је било могуће тако, ако се метак расклопи, чаура скрати на устима отесни и метак поново склопи.“ Пошто је војни завод био делимично пресељен у Ниш што је усложњавало прилике: „Меци су демонтирани у Нишу. Празне чауре су ношене у Крагујевац где су скраћиване а затим враћане у Ниш, где су меци поново склапани...“

Опаска француског посланика о српском топу остаје занемарена, а она је драгоцен као спомен на један скоро непознат моменат (на кога се по актима не може наићи). И овде као што често бива – само једна успут сачувана реченица води до читавог поља збивања за која се без тога не би знало.

нека некада славни 17. пук заврши овде у срамоти умрећу и ја са вама... ‘Петар Мишић образовао преке судове и све од реда стре-

љао и батинао.’ Разни су начини опстанка. Преки суд двојицу осуди на смрт. Моле и лелечу узалуд. Свима је тешко. Ноћу: ‘војници одређени да обаве овај тежак задатак над својим друговима, побегли су заједно са њима незнано куд... Тако смо најзад сви одахнули...’ Неки моли да не буде стрељан на своју крсну Славу. ‘Не питајући никога одговорих на своју руку: Нека се смртна казна над ИА не извршава – Александар.’ Сачувао сам неколико живота који би без икакве сврхе били уништени у времену кад се више ништа није дало спасти.“

Потпуно је супротно понашање у европским великим армијама које би по својој бројности можда и могле да допусте себи такво понашање. У француској војсци која 1917. броји 4 милиона људи током лета те године избио је бунт ширих размера. Уложено је на првом месту много вештине па онда труда да се настало стање среди. Ишло се на уклањање узрока, притом је репресија била знатна. У тако бројној оружаном сили изречено је тек 150 смртних казни од чега је стварно извршено само 23. Добро би било кад би се код Срба зауставили на стоструко већем броју.

Реалност рата намеће велику дилему – Србима и тада и увек страну и непојмљиву: „Да се предало 10 хиљада људи а погинуло 80 хиљада било би то разумљиво. Али предало се 80 хиљада а само је 10 хиљада изгинуло.“ И такве епизоде не угрожавају ток или исход рата. Сваки непријатељ мора да зна да је то земља „с неизмерним могућностима повлачења“ која се не обара једним ударцем. ■■

– Како нас је видео и заволео Швајцарац Рајс (43. део) –

Извор: www.nspm.rs

Вила под Рудником

Антоније Ђурић

– Како је испуњена Рајсова жеља да се Димитрије Фавра ожени Српкињом –

Подно гороломног Рудника, у Горњем Милановцу, на путу према историјском Такову, којим је, укључујући се у знамениту Колубарску битку прошао онај легендарни батаљон 1300 српских каплара, тек свршених матураната, с десне стране, на брежуљку одакле пуца поглед на град, „усидрила“ се вила „Добро поље“. Не, није забуна, није то она Рајсова вила на Топчидеру, ова, веома слична, припада Димитрију и Славки Фавра.

Димитрије је већ поменут на почетку овог фељтона. Он је син Алфреда и Лујзе Фавра, којима је др Рајс понудио доживотно гостопримство у његовој вили на Топчидеру. Из брака овог протестанта и римокатоликиње, Алфреда и Лујзе, као што смо рекли, родило се четворо деце. Нада, Димитрије, Никола и Иван. Будући да је из љубави према српском народу прешао у православну веру, Рајс је изразио жељу да се и њихов

прворођени син крсти у православљу, да живи у његовој вили, да се школује у Београду и касније, кад томе дође време, да се ожени Српкињом и да живи негде у Шумадији.

Лујза и Алфред нису имали среће: После кћери Наде изгубили су сина Ивана, који се родио две године после Рајсове смрти. Малог Димитрија је, одмах после Рајсове смрти бака одвела у Лозану – хтела је да тамо заврши основну школу. Тако је и било. Али, дечак је туговао за својима у Београду. Вратио се 1936. године и уписао се у први разред Пете мушке гимназије. Били су то најсрећнији дани његовог дечаштва.

Побегао од Немаца у Лозану

Рат га је затекао у петом разреду. Мрске су му биле немачке униформе: доживео је окупацију земље коју је истински заволео и о којој је његов до-

бротвор, доктор Рајс, писао у претходном рату, борећи се и пером и сабљом за њу и истину о њој. Како су и школе престале да раде, родитељи су, уплашени за судбину својих синова, Димитрија и Николе, успели да их врате у Лозану, а они остали у Рајсовој вили „Добро поље“ и некако преживели окупацију. Међутим, четири године по свршетку рата, живећи у крајњој оскудици, и они су се вратили у Лозану, а убрзо потом, прешли сви заједно у Женеву.

Димитрије се после школовања запослио, али није журио са женидбом. И он и његови родитељи и брат Никола надали су се да ће се однекуд појавити девојка из Шумадије и то онаква какву је замишљао доктор Рајс.

У том очекивању протекле су многе године.

Пре две и по деценије из села Лозна, у таковском крају, стигла је у Женеву млада и лепа Славка Гачић, коју су од рођења сви из

Рајсова вила „Добро поље“ данас (извор: wikimedia.org)

милоште звали Јола. Дошла је да помогне свом ујаку Рајку Срдановићу, који је имао ресторан у том граду.

Нешто раније Димитрије је изгубио и јединог брата, па су његови родитељи с чежњом очекивали да се некако испуни Рајсова жеља: да се појави девојче из Шумадије...

И стварно, девојка се појавила. Двадесетогодишња Славка није ни слутила да ће ту, у богатој Швајцарској „стати на луди камен“. Кад су је у ресторану, у коме је брзо и спретно послуживала госте, видели Лујза и Алфред Фавра, били су као опчињени њеним изгледом. Рекли су јој на чистом српском језику:

„Па ти си наша! Сам те је Бог послао овамо. Доћи ће наш Мита да те упозна...“

Девојка је била збуњена – ништа од свега тога није разумела: ни ту изненадну присност и својатање, ни помињање извесног Мите. Питала се: ко су ови углађени странци који се лепо служе ње-

ним матерњим језиком, док она с муком, мада веома брзо, савлађује француски.

Први пут чула за Рајса

Убрзо је упознала и Димитрија. Углађен човек, финих манира, леп и образован, допао се девојци, али су њена размишљања била далеко од удаје. Мислила је да нешто заради у ресторану свог ујака, да научи француски и да се врати својим родитељима који су чезнули за њом.

Сусрети су, ипак, били све чешћи. У њиховој кући говорило се – српски и то је за њену душу у туђини био мелем. Што их је више упознавала, све их је више волела и поштовала.

Мита јој је говорио о себи, свом школовању у Београду, вили „Добро поље“ на Топчидеру, у којој је рођен, о својим пријатељима, о Шумадији за којом тугује. Говорио је и о доктору Рајсу, с којим је у истој кући живео четири

године, кога је запамтио и волео као најрођенијег. Дабоме, није изоставио ни оно што је било најзначајније у Рајсовом животу – да је био велики пријатељ српског народа и да је том народу поклатио своје срце. Узгред је, опрезно, поменуо и велику Рајсову жељу да се он, Димитрије, ожени девојком из Шумадије, да потом остане у Србији до краја живота.

Девојка је нетремице слушала ову необичну причу. За доктора Рајса је тада први пут чула, али га је, захваљујући Митиној сугестивној причи, заволела.

„Тај човек се“ – говорила је Мита – „једноставно мора волети и поштовати. Нисам ни слутила шта је све учинио за народ коме припадам.“

Тако је, Рајсу захваљујући, нађен онај „заједнички језик“ који их је доживотно везао.

И, да не дужимо причу – венчали су се после три године.

— *наставиће се* —

Превентивна евиденција новорођенчади : матична биометрија

– Трговина новорођеном децом (2. део) –

Матична биометрија

Александар Арсенин

Непогрешива потврда стварног идентитета особе је одувек била проблем, а у савремено доба решена је увођењем још једног атрибута „нечег што јесмо“.

Биометрија или биоинформација се намеће као могуће решење за обезбеђење чврсте везе између мајке и детета.

Матична биометрија је назив протокола који употребљава електронску идентификацију новорођенчади уз помоћ биометријске методе комбинованом са физичким карактеристикама особа – мајке и детета, узетим у порођајној сали. То је комплексан систем података заснован на одвојеним дигиталним матрицама које упаривањем међусобно одговарају једна другој и чине „кључ и браву“, а касније могу служити криминалистичким истрагама за несталим особама. Овакав систем евиденција омогућава недвосмислену потврду идентитета, пре свега детета. Важна карактеристика јесте брзина и лакоћа читавања и поређења података са постојећим подацима у систему што му даје потпуну применљивост у пракси. Овакав начин записа је практично немогуће дисквалификовати (што није случај са наруквицама које се данас употребљавају у породиштимима), али да би систем евиденције дао резултате у пракси, потребно је у конвенционалну медицинску, посмртну и матичну документацију увести поменуте матрице и њима вршити проверу идентитета живе и умрле новорођенчади.

Протокол „Матична биометрија“ је настао у „домаћој памети“ захваљујући групи стручних сарадника, а препознат је као изузетан модел превенције и стратегије за борбу против криминала и корупције у овој области.

У овом моменту можемо говорити о неколико спорних детаља: употреба биометријских података, приватност и безбедност података, повреда људског достојанства, начин пристанка и верска убеђења и слободе. Карактер проблема којим се бавимо (крађа новорођенчади) говори о много већој комплексности која захтева широко сагледавање потенцијалних недостатака од хардверских и софтверских решења до психолошких, правних, социолошких и верских погледа који су изнети у књизи *Матична биометрија*, а поменуте тачке су ужи избор.

„Рупе“ у систему

Досадашња пракса упаривања новорођенчади и мајке показала је недостатке који омогућавају малверзације на нивоу замене идентитета. Међутим, проблем нестале деце не започиње у порођајној сали већ настаје у

првим сатима живота детета када се кривотвори документација и живо дете се пријављује као умрло. Кривотворење документације се, по досадашњим сумњама, радило ван стандардних медицинских протокола и у одсуству другог медицинског особља. Дакле, постоји ситуација у којој је дете званично евидентирани и доведено у везу са биолошким мајком (стандардним процедурама добијања јединственог порођајног броја и утврђивањем пола детета), која даје своју потврду исправности података али се касније – у првим сатима живота, дете одваја од протокола уз помоћ кривотворене документације о накнадној смрти. Изузетак је ситуација када мајка није у свесном стању након порођаја и ова ситуација захтева засебан механизам. У даљем поретку деца („наводно умрла“), по сумњама, нестају на релацији породиште – погребно предузеће када се губи и сваки писани траг.

Мањкавост протокола указује на могућности злоупотребе са трагичним последицама за породице „наводно умрле деце“. Са једне стране, породицама није дозвољено (малверзацијама појединог медицинског особља), да

виде тело детета, са друге стране, породице саме не желе да се суоче са идентификацијом тела детета али постоји и сумња у случајеве када је родитељима приказано – подметнуто тело другог детета.

Овакви случајеви говоре о ситуацијама када је могуће урадити замену идентификационе наруквице на руци детета или урадити потпуну замену идентитета тела другог (умрлог туђег) детета и живог детета. Малверзације се дакле, инсценирају највише приликом постморталног транспорта тела, а подршку им обезбеђује управо поменута мањкавост евиденције и провера идентитета тела.

Спорно

Вероватно, најспорнија тачка концепта „Матичне биометрије“ јесте употреба биометријских података у систему идентификације и сам приступ евидентирању. Наиме, из ранијих излагања академске заједнице, познате су нам ситуације у којима је узимање биометрије непожељно и то су моменти када се такви принципи намећу угрожавајући људско достојанство и слободу (овом темом се бавио и Центар за проучавање и употребу савремених технологија Архиепископије београдско-карловачке). Такође, на моменте нас може савладати негативна помисао када у контекст биометрије и рачунарске обраде података уврштавамо новорођенчад замишљајући саблазне тоталитарне системе надзора и контроле. Да би разјаснили ову недоумицу, морамо имати на уму једно: употреба биометрије није спорна осим када се користи за погрешан циљ. Многи концепти идентификације немају везе са „чиповањем“ и апокалиптичним сценама којима су читаоци заплашени неадекватним и недовољним информисањем о технологијама. Говоримо о биометријском узорку на основу

Протокол „Матична биометрија“ је настао у „домаћој памети“ захваљујући групи стручних сарадника, а препознат је као изузетан модел превенције и стратегије за борбу против криминала и корупције у овој области.

У овом моменту можемо говорити о неколико спорних детаља: употреба биометријских података, приватност и безбедност података, повреда људског достојанства, начин пристанка и верска убеђења и слободе. Карактер проблема којим се бавимо (крађа новорођенчади) говори о много већој комплексности која захтева широко сагледавање.

којег се добија јединствена и лична „шифра“ у нумеричкој форми за даљу енкрипцију података. Биометријски „кључ“ је битан из разлога што је лични и неспорно гарантује идентитет власника. Оригинални биометријски отисак као и други подаци се не чувају у систему у облику који може да пружи информације о власнику већ се сједињава у матрицу која „говори“ искључиво о свом дигиталном пару – другој дигиталној матрици (дете–мајка). Тако пројектован систем пружа апсолутну приватност и безбедност података, а сам начин употребе ни једним поступком не нарушава достојанство човека. Како се комплетан протокол не спроводи под снагом закона већ по основу слободног пристанка, ова метода евиденције и „упаривања“

власника података задовољава све етичке норме. Отисак прста је одабран због својих карактеристика, прво, због своје једноставне, неинвазивне и нелабораторијске методе провере, а друго, закључено је да се отисак прста веома мало мења у току живота па се може сматрати константним биометријским податком. Овај податак се може користити за идентификацију особе са високим степеном тачности не нарушавајући комфор и достојанство приликом провере.

Законски гледано, веома је пожељно да постоји закон о употреби биометријских података који би ауторитативно регулисао оквире „понашања“, али у овом случају можемо рачунати на максималну дискрецију дигиталног матичног податка. ■

Библијско воће: јабука

Милена Сћефановић

Протојереј Александар Шмеман из песме Осипа Менделштама, посвећеној Литургији, издваја један стих: „Држати на рукама цели свет, као јабуку...“, у коме се кроз јабуку исказује дар Божији и прима читав свет који је створен из неизмерне љубави Божије. Ово воће представља извор радости и благодарности.

Држање јабуке у руци (као и нара), гест је који је оставио траг у уметности и владарској идеологији кроз куглу или сферу у руци. Кугла као свет, вечност, сведржитељство, господство над земљом. Обично је у левој руци, потом је хришћанство усвојило и на њу је постављен крст (*Crux cruciger*). Иконографски се уобичајено представља са Архангелом Михаилом који је држи у руци. Овај антички прототип као бакарни глобус појављује се на Јустинијановој скулптури у Константинопољу, испред Св. Софије, где је према једном извору било написано: „Поседујем свет онолико дуго колико је кугла у мојој руци.“ Данас једина преостала веза са јабуком и царским орбом протеже се кроз немачку реч *reichsapfel* (*reichs*, царство и *apfel*, јабука).

Постоји веза између византијских јабука које репрезентују доминион (Пост. 1, 26; Пс. 8, 6; Рим.

1–5) у руци и турског веровања у „црвену јабуку“ (*kizil elma*), метафору за светску доминацију, кроз древни мит о универзалном суверенитету симболизованом у јабуци. Црвеној, због љубави према нацији. У последњих сто година симбол је пантурцизма, који су турски националисти позајмили од Византије.

У пракси свакодневног живота, веома распрострањена, јабука је данас обична јабука. Мада лого зелене јабуке, представља ехо симболизма јабуке као здравља, среће и напретка, а планетарно познати лого компаније „Епл“ (*Apple*) повезује је са знањем и алудира на рајску јабуку.

У Библији се огледа духовна клима у којој је настала, и у њој јабука представља симбол и метафору. Изненађујуће се ретко помиње, само у Старом Завету, по својој прилици јер на Блиском истоку није била распрострањена због топле климе која јој не одговара.

За јабуково дрво се мисли да води порекло из Централне Азије, где се појавио његов дивљи предак. Шири се преко Казахстана, Кавказа до Средоземља и Блиског истока. Док је у долини Нила рано цветала, где је њен култивисани потомак по наредби Рамзеса II засађен, најранији писани податак о јабуци забележен је у Месопотамији око 1500. г. пре Хр. Популарнија у Европи, о њој пишу: Хомер, Аристотел, Вергилије, Теофраст Ботаничар који описује уметност калемљења, а Плиније Старији броји 37 врста. Јабука је плод који одржава младост, симбол обнове и свежине. Зато је била посвећена Афродити и Хери, а и приписује јој се етимолошко порекло имена помада (франц. *pomade*, итал. *potata* од лат. *potitum*, воће у општем смислу, јабука), јер подмлађује кожу и улепшава врлине.

На древном Истоку јабуково дрво пружало је леп хлад испред

куће или шатора (Пнп. 2, 3; 8, 5), а испод самог дрвета уморни су могли да седну, да се освеже, окрепе и осећају заштићеним. Једноставна метафора вере и љубави. Мирис овог слатког воћа био је карактеристичан и изузетно цењен и користио се да пробуди онесвешћене (Пнп. 7, 8), док је у митовима имао древни аспект очувања и заштите живота јер је оживљавао јунаке.

Метафора „под јабуком“ услед вишеслојног садржаја и тумачења Песме над песмама, представља (Јн. 3, 29–34) проповед Јеванђеља, Цркву Новог Завета (док синагога представља мајку хришћанске Цркве).

Тафуја (јевр. *tappuah*), јабука, може да буде лично име (1Дн. 2, 43) и назив града Вет Тафуја (ИНав. 15, 53; 12, 17), што вероватно представља неку одређену карактеристику региона у Палестини. Данас је „Велика јабука“ синоним за Њујорк.

Јабуково дрво (Јл. 1, 12) представља вредност. Дивно када је у цвату и препуно воћа, појам је благостања, али после најезде скакаваца је уништено и нема радости.

Идентитет забрањеног воћа

Пошто је Јеронимов превод Библије, у средњем веку познат као Вулгата (лат. *Vulgate*) био инспирација уметницима још од касне антике, а кроз визуелну уметност неписмени су имали приступ библијским догађајима, тако је јабука дошла на лош глас. И постала симбол палог света. Атрибут Адама и Еве. Првобитног греха.

Јабука је позната је по фрази „забрањено воће“ јер се њеном дрвету приписује драма прародитељског греха непослушности Богу. Постоје разне спекулације о врсти плода са Дрвета познања добра и зла.

Према анализи Пола Дила, због свог облика кугле, јабука означава земаљску жељу и њено задовољење. Симбол спознаје и слободе, оне спознаје која узрокује пад.

Јабука је специфична и по томе што има средиште у облику звезде са пет кракова где су смештене семенке, у облику пентаграма, симбола знања.

Уврежено мишљење да су Адам и Ева загризли баш јабуку (Пост. 3, 3–6) дошло је са Запада, раширило се и актуелно је до дана-данашњег (сл. 1). Св. Августин је неодлучно прихватио могућност јабуке као плода греха. Забуна је настала, највероватније, услед латинског превода Библије (Пост. 2, 17). *Mālum* је реч за јабуку (плод), а *mālum* је реч за зло или несрећу. Разлика је само у дужини самогласника. Као и код речи *malus*, малициозно и *malus* јабуково дрво.

Фонетски идентитет утицао је на семантику и допринео сумњи ка злом карактеру воћа.

Само дрво није зло, као ни плод. Према класичном тумачењу Св. Григорија Богослова ово дрво је било добро само уколико се окуси у право време, јер је то дрво како је он сматрао било созерцање, безбедно само за оне који су стекли зрелу навику у узношењу. За Св. Јована Дамаскина дрво је представљало распознавање многообразног знања, добро за оне који су стигли, доспели до божанског созерцања. Сумирајући православно учење Св. Јован Златоусти пише: „Дрво живота налазило се усред Раја као награда, а дрво познања као предмет подвига и борбе...“

Траг овог догађаја у анатомији остао је познат као Адамова јабучица. Причу о њој прибележио је Вук Стеф. Караџић у *Рјечнику*, а помиње се и у приповеткама. Постоји једна врста јабуке која се зове адамчица, за коју се верује да води порекло од рајске јабуке.

Од II века и најстаријих представа у ранохришћанској уметности у катакомбама и на саркофазима, представљена је уобичајена, симетрична композиција. Око дрвета познања је спирално увијена змија, док са стране стоје Адам и Ева, и најчешће јабуке са њима (сл. 2), идентификујући их

2) Адам и Ева, катакомба
Св. Петра и Марцелина, IV век, Рим

са симболом пада, греха, завођења, забрањеног знања. Мада, често, као што то није ни у самом библијском наративу наглашено (Пост. 2, 17), тако ни облик плода није посебно одређен (сл. 3).

Егзегеза идентификације слике забрањеног воћа је интересантна, јер је често представљано недефинисано воће (Пост. 2, 16; 1, 12), најчешће јабука или смоква, али и грожђе и друго воће. Иконографија је углавном испунила своју улогу кроз јабуку. Веома цењена код пагана, на фрескама сликана је у стакленим чинијама са воћем, док се на ранохришћанским мозаицима може наћи: у корпама са воћем, у склопу орнамента или као воћно дрво у склопу рајског врта.

Борба између јабуке и смокве за превласт дуго је трајала. Од XII века у Француској и Немачкој доминира јабука, док су византијски и италијански уметници исказивали тенденцију ка смокви (сл. 4). Симболизам јабуке се исказује кроз одлике као: црвена (крв), златна (похлепа), округла (плодност) и слатки укус (пожуда), дајући јој посебно обележје. До ренесансе две воћке су истовремено егзистирале: Дирер слика јабуке (1504–1507), док Микеланђело на таваници Сикстинске капеле слика смокве (око 1510). ➔

У западној хришћанској иконографији у Христовим (Нови Адам) рукама јабука представља плод спаса (Пнп. 2, 3) као што и у рукама Богородице (Нова Ева) упућује.

Од злата јабука

„Што је јабука међу дрветима шумским, то је драги мој међу момцима...“ (Пнп. 2, 3). У Ст. Завету на јеврејском се исти глаголи и именице употребљавају за људску и божанску љубав. У новозаветном контексту ово су речи младе (Цркве) о женику (наговештај Христа). У оно време под дрветима подразумевале су се дивље јабуке које су имале накисео плод, често нису ни цветале, нити давали плода.

Јабука је била позната у Палестини по мирису цвета и укусном, сласном плоду. Њен назив је мушког рода (јевр. *tappuach*) и води корен из речи (јевр. *naphach*) која значи „слатки дах“ (Пнп. 7, 8).

Мирисна јабука, по Оригену, поборнику алегоријске егзегезе, приказује плодност Божије Речи, њен укус и мирис (Пнп. 7, 8; 2, 5).

У Причама Соломоновим (25, 11): „Златне јабуке у сребрним судима јесу zgodне ријечи.“ Реч је као златна јабука. Реч која је изговорена одмерено, прикладно, благовремено у правој прилици упадљиво је лепа као златни плод која сјаји из сребрне корпе. Из добре ризнице човек извлачи добро и биће оправдан за лепу реч (Мт. 12, 35–37). Символика сребра и злата, такође је прикладно употребљена. Лепа, истинита реч и мноштво

3) Први грех, фреска, манастир Дечани, XIV век

упоредних примера (Прич. 15, 23; 24, 26; 10, 14; Ис. 50, 4).

Јабука је симбол лепе речи. Златне јабуке су zgodне речи (Јн. 3, 29–34).

„Придржите ме јабукама...“ тј. лепим речима... (Пнп. 2, 5).

Јабуке имају религиозно и митолошко значење у многим културама. Има их у бајкама. Дрво живота са златним јабукама које су обезбеђивале вечну младост и бесмртност (подсећа на Еден), украшавале су божански врт који су чувале Хеспериде. Део су европске традиције и помињу

као љубавног дара.

Њен плод прати најзначајније тренутке сваког појединца, од рађања, венчања до смрти. Посебно је значајна у свадбеним обичајима. Присутна је у народним обредима везаним за плодност, претке, жртву (у устима прасета и убијеног вука; баца се у бунар са заборавним новчићима), као позивница и знак гостопримства.

И дан-данас се може видети како на празник, у цркви, људи воле да је поставе поред престоно, целивне иконе.

4) Осмогласник, минијатура, Цариград XII век. Иконографски дискурс природитељског греха: змија са ногама искушава Еву, Ева убеђује Адама, и на крају, једу плод са забрањеног дрвета. Св. Јован Златоусти сматра да је на почетку змија била човеков пријатељ и њему најближа међу онима који су му служили (као данас пас, мачка или домаћа животиња). Адам ју је сматрао мудро и међу њима је владала блискост. Зато је била прикладно оруђе (за превару)... Св. Јован чак претпоставља да је пре проклетства змија корачала усправно, иако није имала ноге.

се у нашим народним приповеткама (Златна јабука и девет пауница), песмама, пословицама, као златне, зелене и румене.

не молитве. У једном крају забележен је етион, да се не једу се пре Петровдана јер тога дана „затресе Св. Петар јабуке у рају“.

Унеско у Србији

Биљана Цинцар Косић

Културна и природна баштина су непроцењиво благо, не само за појединачну нацију већ и за читаво човечанство. Губитак неког од тих блага, пропадањем или нестанком осиромашује завештање свим људима света.

Идеја о међународном покрету за заштиту културне баштине јавила се крајем Првог светског рата, али је до реализације дошло тек неку деценију касније. Организација Уједињених нација за образовање науку и културу – UNESCO, основана је 1945. Генерална конференција Унеска усвојила је у Паризу 1972. Конвенцију о заштити светске културне и природне баштине. Конвенцијом су успостављени Комитет и Фонд за светску баштину који делују од 1976. Саветодавна тела Комитета за светску баштину су: Међународни центар за проучавање очувања и реставрације културних добра – ICROM; затим Међународни савет за споменике и локалитете – ICOMOS; и Светска унија за заштиту природе – IUCN.

Према Конвенцији, културна и природна баштина су непроцењиво благо, не само за појединачну нацију, већ и за читаво човечанство. Губитак неког од

тих блага, пропадањем или нестанком осиромашује завештање свим људима света. Због тога се ова блага сматрају „изванредном универзалном вредношћу“, те као таква завређују заштиту од опасности.

Кад је добро уписано у Листу светске баштине, угрожено озбиљном и нарочитом опасношћу, Комитет разматра његово стављање на Листу угрожене светске баштине.

Листа светске баштине тренутно укључује 830 добара која су део културне и природне баштине, у 138 држава потписница Конвенције.

Да би били укључени у Листу светске баштине објекти и локалитети морају бити од изванредне универзалне вредности и испуњавати бар један од десет критеријума за селекцију:

i – да представља ремек-дело људског креативног генија;

ii – да представља важну промену људских вредности, кроз одређено временско раздобље у

једном културном подручју света, на пољу развоја у архитектури и технологији, монументалних уметности, урбанизма и уређења зелених површина;

iii – да носи јединствено или барем изузетно сведочанство једне културне традиције која живи или која је нестала;

iv – да буде изузетан пример типа грађевине, архитектонског или технолошког комплекса или пејзаж који илуструје значајне етапе у људској историји;

v – да буде изузетан пример традиционалних људских насеља, коришћења земљишта или мора, који је репрезентативан за целу културу (или културе), или људску интеракцију са природном средином посебно ако је осетљив на штетне утицаје;

vi – да је директно или опипљиво у вези са догађајима или живом традицијом, са идејама или веровањима, са уметничким и књижевним делима од изузетног универзалног значаја. (Сматра се да би овај крите-

ријум требало да се користи у комбинацији са другим критеријумима);

vii – да је неупоредив природни феномен или област изузетне природне лепоте и естетске вредности (културни крајолик);

viii – да је изванредан пример главних фаза историје Земље, укључујући забелешке живота, значајан непрекинут геолошки процес у обликовању Земље, или значајна геоморфна или физиографска одлика;

ix – да су изванредни примери који представљају значајан непрекинут еколошки и биолошки процес у еволуцији и развоју копнених, слатководних, обалних и морских екосистема и заједница биљака и животиња;

x – да је најважније и значајно природно станиште очувања природне разноврсности на локалитету, укључујући и угрожене врсте изузетне универзалне вредности са тачке гледишта науке или очувања живота.

„ПРЕЛИМИНАРНА ЛИСТА“ је попис добара, која свака држава потписница предлаже на разматрање за номинацију на Листу светске баштине током наредног периода.

Са распадом бивше Југославије, замрзнуто је чланство остатака државе све до 2000. Ондашња Савезна влада је 2001. формирала Југословенску комисију за сарадњу са Уне-

ском која је деловала неко време, а данас је то Национална комисија Србије за сарадњу са Унеском. Шта је циљ уписивања на Унескову листу? То је – да су државе потписнице Конвенције дужне да за наслеђе уписано на Листу израде план управљања и чувања, а Унескова мисија је да од државе чланице тражи израду система заштите у случајевима непосредне опасности, да подстиче локално становништво на чување културног и природног наслеђа на својој територији и да подржава међународну сарадњу у очувању културног наслеђа које је уписано на Листу. Овде је реч о трајном очувању за генерације једне земље и света које долазе – и то у оригиналном облику, заштићене – како од зуба времена, тако и од спољашњих разарања, немара, ратних дејстава и природних катастрофа. Ово укључује обавезу да заштита споменика културе мора бити под надзором стручних тела при Унеску – и у тесној сарадњи са државом на чијој се територији споменик налази. Унеско преко својих мисија, редовно прати да ли се држава чланица држи ових правила и ако установи да их не прати, културно или природно добро може бити скинуто са Листе. Дакле, уписом једног наслеђа на Листу светске баштине, држава чла-

ница прихвата веома озбиљне обавезе, те није реч само о чести и привилегијама.

До сада уписано наслеђе Србије на Листу Унескове заштите:

1. Споменичка целина **Стари Рас са Сопоћанима** је уписана (Бр. С 96) на Листу светске културне и природне баштине, у Каиру 1979, на основу критеријума i и iii. Ова целина обухвата манастир Сопоћани, манастир **Ђурђеви Ступови**, **Петрову цркву** и утврђење Рас-Градина.

2. Манастир **Студеница** је уписан (Бр. С 389) на Листу светске културне и природне баштине у Паризу 1986, на основу критеријума i, ii, iv и vi.

3. Манастир **Дечани** уписан је (Бр. С 724) на Листу светске културне и природне баштине, у Суцоу 2004, на основу критеријума ii и iv.

4. Манастир **Грачаница**, **Пећка Патријаршија** и **Црква Богородице Љевишке** уписани су (Бр. С 724) на Листу светске културне и природне баштине у Виљнусу 2006. Ова културна добра уписана су у виду *серијске номинације*, а као екстензија манастира Дечани, под заједничким називом *Средњовековни споменици на Косову* на основу критеријума ii, iii и iv. На истом заседању, Средњовековни споменици на Косову уписани су на Листу светске баштине у опасности!

5. Одлуку о упису **Мирослављевог јеванђеља** у листу Унеска – „Памћење света“ донео је секретар те организације, Коићиро Мацура 2005.

6. На основу препоруке Међународног саветодавног комитета, генерални директор Унеска Коићиро Мацура 2003 донео је одлуку о упису **Архиве Николе Тесле** у листу „Памћење света“.

7. Археолошко налазиште **Гамзиград–Ромулијана** уписао је на Листу светске културне и природне баштине 2007.

Хармонија човека и природе основа је програма *Човек и биосфера* – МАВ, која од 1971. постоји у оквиру Унеска. На Међународној експертској конференцији Унеска о резерватима биосфере у Севиљи је 1995. усвојена Севиљска стратегија. Резервати биосфере који остају у искључивој надлежности државе у којој се налазе и подвргнути су искључиво локалном законодавству, чине светску мрежу, која тренутно има 459 резервата биосфере.

8. Координациони савет Унеска за програм „Човек и биосфера“ 2001 прогласило је подручје парка природе **Голија–Студеница** за резерват биосфере Унеска.

Према књизи *УНЕСКО у Србији* из 2007. следи Листа предлога Србије за упис на Унескову листу:

9. Национални парк Шар-планина од 1993. је на Прелиминарној листи Србије за резерват биосфере Унеска.

10. Национални парк Ђердап је на Прелиминарној листи Србије за резерват биосфере Унеска.

11. Национални парк Тара је са Пределима изузетних одлика Шарган – Мокра гора и Заовине на Прелиминарној листи Србије за резерват биосфере Унеска.

12. Специјални резерват природе Делиблатска пешчара је на Прелиминарној листи Србије за Листу светске природне баштине Унеска.

13. Споменик природе Ђавоља варош је на Прелиминарној листи Србије за упис на Листу светске културне и природне баштине Унеска.

14. Обедска бара, проглашена за специјални резерват природе 1994. на Листи је кандидата Србије за резерват биосфере Унеска. У међувремену је обухваћена „ИВА – пројектом“ Унеска, као светски значајно влажно станиште, односно подручје од међународног значаја за птице.

15. Горње Подунавље, проглашено за специјални резерват природе 2001, на Листи је кандидата Србије за резерват биосфере Унеска.

16. Будуће заштићено природно добро Кучајске планине на Прелиминарној је листи Срби-

је за упис на Листу културне и природне баштине Унеска.

17. Стара планина, проглашена за парк природе 1997, на Прелиминарној је листи Србије за упис на Листу резервата биосфере Унеска.

18. Будући Национални парк Проклетије на Прелиминарној је листи Србије за упис на Листу резервата биосфере Унеска.

На Прелиминарној (Tentative List) листи Унеска се стално ради, тако да су, заведено 9. 4. 2015, под именом Србија следећи предлози: Царичин град (Јустинијана прима); Национални парк Ђердап; Остаци граница Римске империје; Тврђава и манастир Манасија; Историјска палата Бач и околина; Национални парк Шара; Неготинске пивнице; Тврђава Смедерево; Стећци; Делиблатска пешчара; Ђавоља варош; Планина Тара.

Остаје запитаност, да ли је исти човек – који је створио овакву институцију данас у стању да победи искушења и да прописе Унеска, које је сам донео, спроведе у живот. Или негирањем потреба за баштином будућих нараштаја, негира и сам њихов опстанак.

Коришћени подаци
из књиге
УНЕСКО у Србији,
Православна реч,
Нови Сад 2006. г.

Свети Никита Ремезијански

Сабрана дела. Том 1.

Превод са латинског
Душица Петровић

Свети Оци у преводу
на српски језик; књ. 1

Београд : Академија СПЦ
за уметност и конзервацију, 2014

175 стр. ; 21 cm

ISBN 978-86-86805-73-7

Сабрана дела. Том 2.

Превод са латинског
Душица Петровић

Свети Оци у преводу
на српски језик; књ. 2

Београд : Висока школа – Академија
Српске Православне Цркве
за уметности и конзервацију, 2014

Стр. 176-431 ; 21 cm

ISBN 978-86-86805-74-4

У оквиру едиције „Свети Оци на српском језику“, објављени су преводи свих списа Светог Никите Ремезијанског, сабрани у два тома, и то са критичким апаратом и научним уводом који потписује протојереј-ставрофор Радомир Поповић, ред. проф. историје Цркве на Православном богословском факултету Универзитета у Београду.

Сабрана дела Светог Никите Ремезијанског су вид поука, односно беседа подељених у шест књига у којима се говори о одређеним истинама из хришћанске вере и живота. Свети Никита је био хришћански светитељ, Епископ ремезијански. Проповедао је хришћанство у – данашњој – нишко-пиротској области, са седиштем у Белој Паланци. Од његових дела добар део је сачуван и захваљујући томе имамо увид у његов литерарни рад који може да се двојако посматра: 1. пастирски; и 2. богословски. Његов допринос у ши-

рењу Речи Божије у југоисточном делу Европе је огроман. Свети Никита је успео да обрати у хришћанство многобожачка племена која су живела у унутрашњости Балканског полуострва. Његове поуке су обухватале и оне који су се spremали да постану хришћани, односно оне који су то скоро постали, а из разлога учвршћивања у вери.

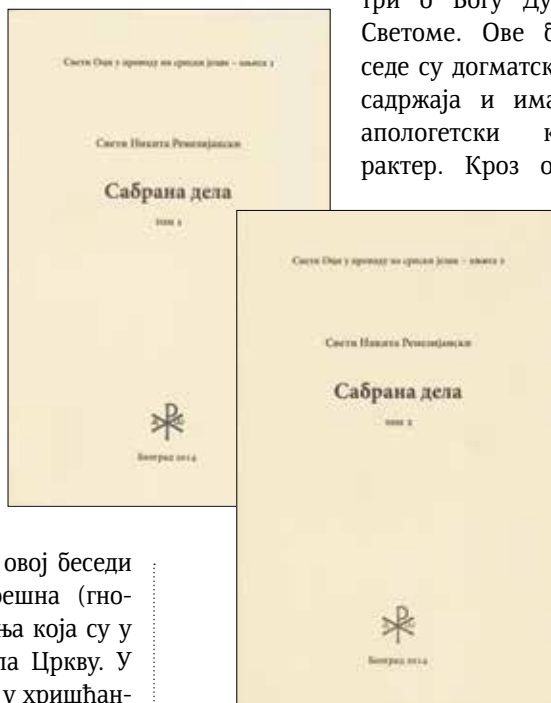
У првој књизи писац говори о одређеним припремама које претходе крштењу и истиче значај заклињања, односно одрицања ђавола у току саме Свете тајне, као и давања на увид стеченог знања из хришћанске вере, стеченог кроз саму поуку. У овој беседи се одбацују нека погрешна (гностичко-манихејска) учења која су у том периоду искушавала Цркву. У самом процесу ступања у хришћанство, оглашени су стицали знања о Богу као Творцу свега видљивог и невидљивог. На ову тему писац даје две поуке „О познавању Бога“. Из садржаја ових беседа, види се да се писац обраћа директно слушаоцима. Даље, писац износи Символ вере као образац вере у хришћанском Богу као Свету Тројицу, па затим даје савете о хришћанском животу. Беседа о обликовању душе обилује цитатима из Светог Писма у којима се наводи да је Бог створитељ бића човековог – и тела и душе. Он – на овом месту – побија Платонове изјаве о претпостојању душе, као и Ермогена, који је тврдио да се смрћу све завршава; а критикује и Епикура. Беседа о предодређењу разбија класична веровања о коначној човековој судбини, о пореклу зла, Божијој правди и љубави, вечној казни и награди. Никита, овде, истиче Божије свезнање и предзнање. Говори да је Бог творац само доброга и није човека предодредио да умре, већ да је то било праведно за учињени грех.

Друга књига није у потпуности сачувана, већ је остала само једна беседа: „О називима Христа у Све-

шом Писму“. Из назива се види да се беседа бави различитим именима за Господа Исуса Христа. Свако име има дубоки смисао.

Трећа књига садржи четири беседе – у низу: о Тројичном Богу и

три о Богу Духу Светоме. Ове беседе су догматског садржаја и имају апологетски карактер. Кроз ове

беседе Свети Никита се не задржава само на дефинисању јеретичког учења, већ објашњава веру Цркве о искупљењу и спасењу човека. У три беседе о Богу Духу Светоме опширније је изложена вера Цркве, а посебан акценат је стављен на Духа Светога из разлога што су у том периоду постојала погрешна учења о Духу Светоме. Даље, Свети Никита наводи велики број цитата из Светог Писма која јасно потврђују да Дух Свети исходи од Оца. Такође запажамо да писац овде назива Духа Светога „прстом Божијим“.

Четврту књигу сачињавају три беседе: прва је изгубљена, друга је „О молитви и милостињи“, трећа „О бдењу“, а четврта „О песмама хвале“. Свети Никита наводи да нашу милостињу треба да чинимо по Јеванђељу, а за молитву каже да је она непрестано куцање на врата Божија. За бдење Никита тврди да је ноћ најпогоднија за овај вид благодарења и хришћанима препоручује сталну телесну и духовну будност. У беседи о песмама хвале и похвалним беседама Свети Ники-

та наводи бројне примере певања Псалама у којима свако налази за себе утеху и наду. С разлогом тврдимо да је управо Свети Никита аутор химне „Тебе Бога хвалимо“.

Пету књигу сачињавају три поуке о Светом Символу, где се Символ посматра у функцији Свете тајне крштења. Даље се поука односи на сам чин запрећења, односно одрицања од ђавола. У трећој беседи писац конкретније тумачи Символ вере. Такође се указује и на нека јеретичка учења. Свети Никита наводи да Црква обухвата све праведнике од Авраама до краја света, а глава Цркве јесте Господ Христос. Такође, Свети Никита апелује на хришћане да држе Символ вере који има мало речи, али у њима се све садржи.

Шеста књига има шест поука: прва је „О Светим тајнама“, где Никита опет подсећа на Свете тајне крштења, помазања и завета; друга поука је „Праслике крштења“, па се кроз ову поуку наводе старозаветне праслике ове Свете тајне почевши од Ноја, преласка преко Црвеног мора, бање Витезде, па све до Силаска Светог Духа на Апостоле у Јерусалиму. Никита истиче да је крштење буквално и стварност. Четврта и пета беседа говоре о Светом причешћу које је за новокрштене уследило одмах после крштавања. У овом контексту наводи се праслика ове Свете тајне у Старом Завету: Мелхиседек, цар мира који је дочекао победнике са хлебом и вином. Беседа је упућена тек крштенима које треба утврдити у вери. Такође се тумачи и молитва Оче наш. Последња беседа, шеста по реду – „Како треба да се молимо“. Оно што нас држи у духовном животу поред Крштења и Миропомазања и Причешћа јесте молитва. Наводи се да је потребно молитву упражњавати свуда, из срца тајно. Помињу се различити примери молитве и како треба да изгледа сам чин узношења молитава.

На крају овог двотомног издања дати су и извори о Никити Ремезијанском: од Германија, Епископа сирмијумског, Павлина Нолског, Генадија Марсељског, Касидора и сведочанства из Минхенског кодекса. Уместо закључка налази се сту-

дија Животе Јоцића о Светом Никити Ремезијанском и географском простору подручне му епархије, стављеном у историјски контекст.

Овакав начин објављивања дела Светих Отаца добар је за савремено друштво и науку јер упоредно доноси латински – оригинални – текст и текст превода тако да отвара методолошки пут за нова, будућа издања. Препоручујемо ово двотомно издање сабраних списа Светог Никите Ремезијанског богословима свих нивоа, историчарима, филолозима, византолозима, верницима, и свима који своје знање и веру желе да продубе.

Милан Гаћеша

Извор: <http://www.spc.rs>

Свети Фотије Велики

Библиотека или Мириобиблон. Том 1, Кодекси 1–64

Превео и приредио
Младен Станковић

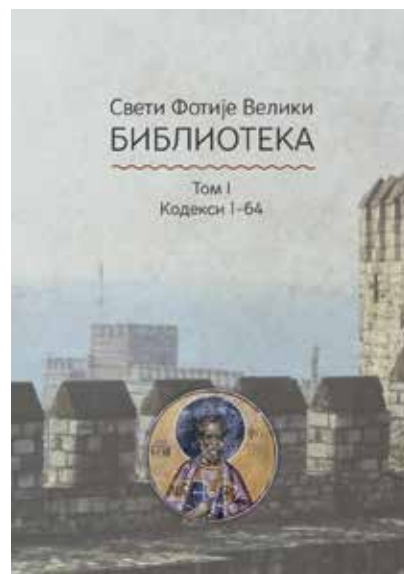
Београд : М. Станковић :
Предањске студије, 2015

293 стр. ; 21 cm
ISBN 978-86-909225-6-7

Библиотека Св. Фотија на српском језику

У Србији су научне и академске институције на ивици егзистенције, готово да већина њих једва преживљава, како због недовољно средстава за нормалан рад, тако и због вишегодишње негативне селекције захваљујући којој на најзначајнијим местима у тим установама имамо инсталиране политички подобне људе чији је рад или просечан, или лош, или непостојећи. Узрока, свакако, има још, али не и простора да о њима сада говорим. За ову прилику је значајније сетити се једне од последица таквог стања у нашој академској заједници, тј. једног феномена својственог неразвије-

Који чита да разуме. Теме из Светог Писма Новог Завета – нова књига проф. др Предрага Драгутиновића, у издању Хришћанског културног центра др Радован Биговић и Библијског института ПБФ, може се по цени од 600 динара наћи у продаји у књижарама Православног богословског факултета Универзитета у Београду и у књижари „Ризница“ у Земуну.

ним срединама. Наиме, временом се код нас формирала једна група озбиљних људи који живе у илегалу, ван државних научноистраживачких установа, универзитета, Академије наука и уметности и др., а који успевају, најчешће без ичије помоћи, да реализују чак капиталне пројекте. Један од њих је – Младен Станковић, колико марљиви толико и скромни *дијак* који иза себе већ има на хиљаде преведених страница са старогрчког, руског и енглеског језика, као и стотине исписаних страница о ликовима и догађајима из византијске историје, хришћанске традиције итд. Стан-

ковићев последњи велики преводилачки и приређивачки подухват састоји се у објављивању славне *Библиошке* Светог Патријарха Фотија. Након три године свакодневних темељних богословско-историјско-филолошких истраживања, неколико студијских путовања и рада на самом преводу, успео је да објави први од девет планираних томова. Узгред, у озбиљним државама, попут нпр. Француске, приређивање овог капиталног дела Свети Фотија Великог, трајало је више од две деценије, и на томе је радио читав тим експерата и помоћног особља.

Патријарх Фотије [Πατριάρχης Φώτιος; око 820–896] је пореклом из веома угледне, имућне и побожне константинополске породице; у младости је стекао изузетно образовање, а његово енциклопедијско знање је очаравајуће чак и данас када су информације далеко доступније захваљујући развоју информационих технологија. Фотије Велики је био и веома плодан аутор, један је од најактивнијих учесника у ондашњем интелектуалном животу, а свакако и једна од оних личности због којих се његова епоха често назива „ренесансом“. Угледни историчар византијске филозофије Василије Татакис сматрао је да је „нови хуманизам, тај покрет који је у деветом столећу поставио темеље препороду књижевности и уметности, своју пуну експанзију доживео са Фотијем, у коме је нашао ретког тумача, најдаровитијег учитеља, човека чудесне ерудиције, у потпуности посвећеног упућивању другог“.

Да је ова Татакисова оцена умесна и прецизна понајбоље говори и прво и, по многима, главно дело Светог Фотија Великог – *Μυριόβιβλος* [букв. прев. „тисућу књига“], тј. *Βιβλιοθήκη* [*Библиошека*]. Ова опсежна антологија садржи 280 кодекса, одн. описе 386 литерарних дела филозофа, реторичара, историчара, природословаца, богослова и др., који су различитог обима – од пар редова до неколико страница,

а понекад је Фотије преносио и читаве пасаже из дела којим се бавио; нешто више од половине (прецизније 56%) тог броја приказа посвећено је хришћанским ауторима. По мишљењу нашег најугледнијег историчара византијске књижевности, др Димитрија Богдановића, Фотијеви описи које је сабрао у *Μυριόβιβλου* су „сажети, критички и увек веродостојни (подвукао – БП) – чак и у односу на стилска обележја појединих приказиваних дела; никакве једнообразности, осим основне схеме приказа, овде нема“. Фотије је обрадио дела која су писана у периоду од преко хиљаду и двеста година, ради се времену између Херодота (пети век пре нове ере) и Никифора (девети век нове ере). Оно што је приметно јесте да овај византијски енциклопедиста далеко већу пажњу посвећује делима која су настала у позноантичком периоду.

Истраживачи су сагласни да је реч о спису од нарочитог значаја за повест грчке књижевности до деветог века. Чувени немачки византолог, Ханс Георг Бек је чак говорио да је „Фотијева *Библиошека* камен темељац византијске историје наслеђа и крајња тачка византијске учености“. А већ помињани академик Димитрије Богдановић је спис овог славног константинополског полихистора сматрао „најдрагоценијом књигом византијске учене прозе“; по његовом суду, може се сматрати „првокласним извором за историју старохришћанске и рановизантијске теолошке књижевности, као и профане писмености Византије до IX века“.

Ова збирка критичких осврта на многобројне разноврсне древне текстове представља својеврсно сведочанство о једном од начина на који су учени Византинци гледали на споменике античке литерарне баштине, а такође и како су перципирали књижевна дела свог византијског наслеђа. Поред тога, неки списи о којима је Фотије писао у својој *Библиошеци* данас су изгубљени; на пример, то су неки од списи Олимпијадора из Тебе,

Малха из Филаделфије, Кандида Исавријанца, Теофана Византинца (узгред буди речено, описом његове „Историје, у десет књига“ [cod. 64] завршава се први том српског издања) и др. Стога је она заиста од немерљивог значаја за реконструисање историје древне грчке књижевности.

Приређивач српског издања Фотијевог *Библиошке* је у овом тому (1–64 cod.), поред изворног текста који се налази на непарним странама и српског текста који је дат упоредо на парним странама, и који је пропраћен умесним и веома корисним схолијама, придодео и један обиман и врло информативан текст о животу и делу Светог Фотија Великог; такође, у књизи је одштампано и неколико занимљивих илустрација. Приликом преводјења, Станковић је користио најзначајнија модерна критичка издања текста Фотијевог *Библиошке* – Мињово из 1860, чувено француско издање Ренеа Анрија које је публикувано у осам томова од 1959. до 1977. (постоји заправо девет томова, последњи садржи индексе), те ЕПЕ-ово издање, које је приредио Елефтерије Меретакис, из 2001. године). Младен Станковић је овај веома захтеван текст превео веома педантно. Обично се каже да је превод увек у одређеној мери изневеравање оригиналног текста. Станковићу је пошло за руком да Фотијев веома богат и префињен језик пренесе тако да та мера буде најмања могућа.

Објављивање првог тома српског издања *Библиошке* Светог Фотија Великог је културни догађај од прворазредног значаја. Имајући у виду све горенаведено, јасно је да ће први том, а онда и сваки следећи овог списка Патријарха Фотија, бити незаобилазна литература не само за теологе или стручњаке за античку и средњовековну књижевност, већ и за све оне просвећене људе које занима њихово духовно порекло.

На самом крају, желео бих да честитам Младену Станковићу, мом драгом колеги и пријатељу, што је

имао храбрости да се буквално сам, без икакве и ичије помоћи, упусти у реализацију овако обимног и комплексног пројекта. Надам се да ће у годинама које су пред нама успети да објави и осталих осам томова, и тако значајно допринесе како развоју богословља у Србији тако и подизању наше црквене културе на један виши ниво.

Блајоје Панџелић

Протојереј
Андреј Ткачов

Мисионарске белешке

Превод са руског: Марина Тодић

Београд : Чувари, 2015
(Нови Сад : Артпринт медиа)

150 стр. ; 21 cm

ISBN 978-86-88471-36-7

Из штампе је недавно, уочи овогodiшњег 60. Међународног сајма књига, изашла нова књига протојереја Андреја Ткачова на српском језику. Реч је о књизи под насловом *Мисионарске белешке*.

Књигу *Мисионарске белешке* објавила је јесенас издавачка кућа

Милован Матић

Српски прота Милутин Тесла (1819–1879), отац Николе Тесле

Манастир Студеница, 2015

349 стр. : фотогр., факс. ; 21 cm

ISBN 978-86-87345-05-8

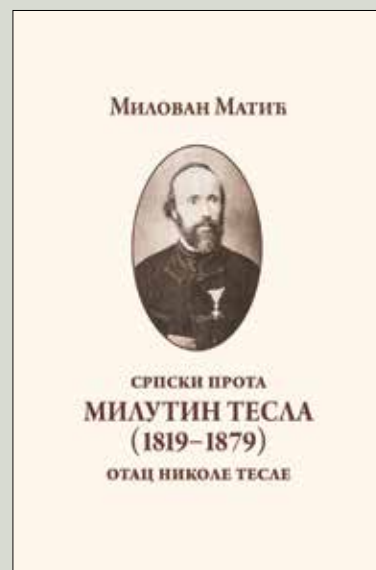
Недавно је у издању манастира Студеница из штампе изашла књига Милована Матића *Српски прота Милутин Тесла (1819–1879), отац Николе Тесле* – прва књига о проти Милутину Тесли која доноси нова сазнања о пресудним утицајима оца Милутина на васпитање и образовање сина Николе.

Књига има два дела. У првом делу обрађује се порекло породице и презимена Тесла, биографије Милутиновог оца Николе и мајке Ане, супруге Ђуке, брата Јосифа, другог сина Данила и три ћерке: Милке, Ангелине и Марице, као и сва четири ујака Мандића.

Свестрано је истражен животопис Милутина Тесле у свим његовим аспектима: школовање, брак, сва места службовања – Штикада,

Сретењског манастира (Прот. Андрей Ткачев, *Мисионерские записки*. — М. : Изд-во Сретенского монастыря, 2015 – 256 стр. : илустр.). Ова књига је посвећена једној од најактуелнијих тема из живота Цркве и сваког хришћанина: проповеди. Књига говори о особинама које су потребне мисионару, о принципијелној важности живог дијалога, те о минималном и максималном задатку за онога који говори о Истини.

Главна тема књиге је проповед спасоносне Христове вере. Аутор на основу личног искуства говори о томе како савремени човек треба да проповеда Истину, како боље да пренесе јеванђељско учење свом ближњем.

Сењ, Смиљан и Госпић, рођење, одгајање и однос са сином Николом. Посебан осврт је усмерен на лик проте Милутина као врсног проповедника, дописника, стихотворца, књигољупца и узорног православног свештеника који је неговао добре односе са римокатолицима и муслиманима. Други део књиге доноси прилоге у оригиналном облику: дописе, записе, преписку, сведочења савременика, као и накнадна истраживања.

Књига се може поручити путем телефона број 064/886-47-61 или преко књижаре „Слово“ (<http://www.e-slovo.net>). З. Н.

Предговор за ову књигу написао је јеромонах Игњатије (Шестаков).

Књига ће бити корисна широком кругу читалаца – најпре свештенослужитељима али и верујућима који нису у клиру.

Мисионарске белешке су заједнички пројекат српске редакције портала „Православие.Ru“ и домаће издавачке куће „Чувари“. Раније је у сарадњи поменуте две куће објављен зборник чланака проте Андреја Ткачова под насловом *Није на продају*, који се свидео српским читаоцима и који је изазвао велико интересовање за овог аутора.

Извор: pravoslavie.ru

Приредила М. П.

ГРАЧАНИЦА

Успешно гостовање Филхармоније

Дувачки квинтет Београдске филхармоније одржао је два наступа у Грачаници 19. новембра, у пуној сали Дома културе. У истом дану музичари су приредили програм за децу, као и вечерњи концерт, саопштила је та установа културе. Најмлађе са Косова и Метохије филхармоничари су обрадовали музичком причом о „Пећи и вуку“ Сергеја Прокофјева, док је публика на вечерњем концерту уживала у звуцима Баха, Бетовена, Ибера, Томазија и Бизеа.

На другом гостовању у Грачаници Београдска филхармонија је представила флаутисткињу Марину Ненадовић, обоисту Драгана Лазића, кларинетисту Вељка Кленковског, фаготисту Ненада Јанковића, хорнисту Ненада Васића, и перкусионисту Александра Радуловића.

„Веома нам је драго што је публика у Грачаници показала велико интересовање за наше наступе, а поготово што смо имали прилику да свирамо за малишане са Косова и Метохије. На вечерњем концерту слушаоце смо провели кроз различите музичке епохе и одмах се осетила добра комуникација са публиком“, истакла је флаутисткиња Марина Ненадовић.

Најмлађим гледаоцима је у Дому културе у Грачаници приређен незабораван доживљај. Ненавикнути на звуке озбиљне музике многи су били узбуђени, а бајковита музика „Пеће и вука“ увела их је у свет класике на њима прилагођен начин, наводи се у саопштењу Београдске филхармоније.

Александар Лазић, глумац у улози наратора, кроз анимацију је приближио малишанима једно од најважнијих дела за децу.

Између осталих, филхармоничаре су слушале младе колеге са Факултета музичке уметности из Косовске Митровице, као и ученици Богословије из Призрена.

Организатори ових концерата су Народно позориште Приштина и Дом културе Грачаница. На претходном гостовању у априлу ове године, Београдска филхармонија је представила гудачке ансамбле, а до краја године је предвиђено још једно гостовање.

БЕОГРАД

137 година Коларчеве задужбине

У недељу 22. новембра 2015. године обележено је 137 година постојања Задужбине Илије М. Коларца. Том приликом додељене су Плакете за изузетан допринос програмској делатности и Годишња награда Галерије за најбољу самосталну изложбу у сезони 2014/15. У музичком делу програма одржан је солистички концерт „Најуспешнији млади музичар у 2014. години“ у сарадњи са Удружењем музичких уметника Србије, виолинисткиње Радмиле Вардалић.

Плакете Коларчеве задужбине добили су проф. др Томислав Седмак и проф. др Бранко Ђорић, као и академик др Предраг Пипер и академик Дејан Деспић. Годишњу награду добили су вајари Ана Петровић и Милорад Панић за изложбу скулптура „Песничка соба“.

Илија Милосављевић Коларац (1800–1878), српски трговац са изузетним разумевањем значаја културе и просвете, оставио је тестаментом сву своју имовину просвети и култури свога народа, оснивајући 1877. године две велике задужбине: Књижевни фонд (до данас је преведено и одштампано преко 200 књижевних, научних и дела из области културе), и Универзитетски фонд,

који је био намењен подизању Коларчевог народног универзитета, за представљање научних, књижевних и културних достигнућа образованих људи тадашњег времена.

Зграда Коларчевог народног универзитета подигнута је 1932. године (архитекта Петар Бајаловић). Програмска делатност на Коларцу отпочела је 19. октобра 1932. године, а први концерт у Великој дворани одржан је 4. фебруара 1932. године.

Од оснивања до данас Коларчева задужбина поштује вољу оставитеља да његова имовина буде трајно намењена култури, уметности и образовању српског народа.

Од 1968. године Одбор Задужбине Илије М. Коларца сваке године додељује Плакету Коларчеве задужбине за изузетан допринос развоју програма задужбине, а од 1977. године Годишњу награду Галерије за најбољу изложбу у сезони.

Директорка задужбине Јасна Димитријевић подвукла је у обраћању да 137 година трајања те задужбине почива на доследној и трајној афирмацији најснажнијих и највећих вредности наше културе, уметности и науке. „Деценије развоја Коларчеве задужбине деценије су инсистирања на знању као основном предслову напретка. Посебно нам је важно што смо ове године урадили и више од планираног и постигли немогуће у финансијским околностима у којима се налазимо“, рекла је Јасна Димитријевић додајући да је задужбина била видљива и успела да задржи приступачност и отвореност кроз бројне бесплатне програме.

Она је навела да још нису прикупљена потребна средства за куповину новог клавира, истичући да се од тога не одустаје и да ће бити настављене акције тим поводом.

Извор: kolarac.rs и Блиц

ТЕСЛИЋ

Калиграфска радионица

Са благословом Епископа зворничко-тузланског Хризостома, у организацији Светосавске омладинске заједнице при парохијама теслићким, отпочела је са радом Ка-

НОВИ САД

Десети добротворни концерт представника традиционалних Цркава и верских заједница

У организацији Српске православне црквене општине новосадске и у сарадњи са Јеврејском општином, Римокатоличком жупном црквом Име Маријино, Словачком евангеличком црквом, Реформатском хришћанском црквом и Исламском заједницом Србије, у недељу 22. новембра 2015. године је у Студију М одржан десети, јубиларни добротворни концерт традиционалних Цркава и верских заједница које живе у Новом Саду. Као и сви концерти одржани претходних девет година, и овај је имао човекољубиву, добротворну намену. Сав прикупљени приход, остварен кроз прилоге учесника и посетилаца, биће употребљен за куповину хематолошког апарата за Студентску поликлинику у Новом Саду.

Скуп је, по благослову Епископа новосадског и бачког Г. Иринеја, отворио архијерејски намесник новосадски први протојереј-ставрофор Миливој Мијатов. Он је у славарском духу, вођен богољубљем и човекољубљем које је и окупило све присутне, поздравио извођаче и публику.

Од извођача први је наступио Мешовити хор младих жупе Име Маријино, извођењем композиција: „Kriste – Tvoj lik“, „Atyám, a Te kezedbe“ и „Salvator mundi“ (канон).

Испред Словачке евангеличке цркве наступила су два мања црквена хора – Глориа и Јаз из Баната, из малог места Јаношик. Под уметничким вођењем наставнице музичког васпитања Зузане Ђукић, присутнима су отпевали три композиције: „Gospodu Haleluja“, „Božična koleda“ и „Isuse moj, spasi me“.

Припадници Реформатске хришћанске цркве у Новом Саду представили су се наступом ученика соло певања Музичке школе „Исидор Бајић“, у класи професорице мр Сенке Недељковић. Сопран Ана Бајић, тенор Милан Перишић уз клавируску пратњу Александре Марковић, извели су композиције: G. Puccini, „O mio babbino caro“, арија Лаурете из опере *Gianni Schicchi*, G. Donizetti, „Non m'ami più“ и F. Sartori, „Con te partiro“ (дует). Мартина Хрубења, ученица 4. разреда средње Музичке школе „Исидор Бајић“, у класи професорице Едит Миавец одсвирала је „Etude-Tableaux g-moll“ (S. Rachmaninoff).

Хор новосадске Јеврејске општине Хашира, под управом диригента Весне Кесић Крсмановић, наступио је са композицијама: „Осе шалом“ (Нурит Хирш),

„Ахават олам“ (Макс Јановски), „Јеиш еи шам“ (Јони Рехтер), „Тумбалалајка“ (Ар.: Јулија Бал).

У име Исламске заједнице Србије наступио је Хор Иса-бег из Новог Пазара са четири изведбе илахија и касида (духовних исламских песама): „Испружених руку тражим“, „Сироче“, „Даруј ме ценетом“ и „Волимо Мухамеда“. Илахије су представиле: Зенаида Ђукић, Дина Богућанин и Алмедина Фејзовић.

Епархију бачку је представљао Дечји хор Српске православне црквене општине који су, својим умиљним гласовима, певајући срцем и душом својом, отпевали пет духовних песама: „Како се крстим“, „Хајте децо“, „Христос зове“, „Неосуђивање“, „Љубав“, „Вера наша, вера стара“, желећи да оваквим одабиром песама пошаље вечну поруку јединства и свепрожимајуће љубави. Диригент хора је Милица Грубишић, клавируска патња Надица Вукосављев и удараљке Томислав Мијат.

Након наступа свих извођача, присутнима се изразио захвалности обратио и директор Студентске поликлинике проф. др Веселин Дицков, који је истакао да ова установа пружа здравствену помоћ многим студентима.

Сарадња традиционалних Цркава и верских заједница у Новом Саду ће се наставити и другим поводима и у различитим приликама, али посебан значај даје се овим добротворним концертима који су већ традиционални и којима Нови Сад украшавају све традиционалне Цркве и верске заједнице, већ десет година.

Звучни запис концерта може се послушати на веб-сајту Епархије бачке.

Извор: eparhija-backa.rs

лиграфска радионица ћириличног писма. Ова радионица је замишљена као циклус предавања-радионица за упознавање са теоријским поставкама и савладавање основних практичних вештина уметности калиграфије – лепог писања, са посебним акцентом на калиграфију ћириличног писма. Предавања и вежбе одржава професор у иконописној школи „Одигитрија“ Кристијан Кубатлија.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

БЕОГРАД

Раши Попову награда „Доситеј Обрадовић“

Како преноси ТАНЈУГ, Раши Попову биће додељена награда „Доситеј Обрадовић“ за животно дело. Награду додељује Задужбина Доситеј Обрадовић уз подршку Министарства културе и информисања.

Једногласну одлуку о додељивању ове награде донео је жири у саставу: Војислав Јелић (председник), Слав-

ко Гордић, Марко Недић, Драган Симеуновић и Мирко Васиљевић.

„Педагошки учинак стваралачког и медијског дела и деловања Раше Попова на Доситејевом трагу духовног оплемењивања младих нараштаја на укупном српском духовном простору чини га достојним Доситејеве награде за животно дело“, наведено је у образложењу жирија. Добитнику ће награда бити уручена на посебној свечаности.

ФРАНЦУСКА

Помени жртвама терористичких напада

Помени жртвама терористичких напада у Паризу одржани су у правослаvnим црквама у Француској ујутро након што су извршени напади.

„Православни хришћани широм земље деле бол француског народа. Ми држимо помен жртвама ујутру; друга служба ће бити одржана сутра. Молимо се и за Русе који су погинули у ужасној авионској несрећи на Синају“, изјавио је о. Андреј Јелисеев, старешина Цркве Светог Николе у Ници за новински лист *Известија* 14. новембра.

Помени и заупокојене службе су одржани у црквама и манастирима Корсунске епархије, која обухвата православне парохије у Француској, Швајцарској, Шпанији и Португалу, као и у другим православним дијецезама у Француској. *Извор: сц.срб*

ВАТИКАН

Свет је у рату

Како преноси Радио-телевизија Србије, по речима папе Фрање предстојећа прослава Божића је „обична шарада“, јер, како је поручио, цео свет је у рату.

„Близу смо Божића. Биће ту светла, забаве, украшених дрваца, јаслица – све окићено – док у свету траје рат. Све је то обична шарада. Свет није схватио пут мира. Цели свет је у рату. Рат може бити оправдан из бројних разлога, али када је цели свет у рату, као што је то данас, онда нема оправдања“, истакао је поглавар Римокатоличке цркве.

Уместо шараде, уместо тог привида, како се наводи, пуног бљештавила и славља, поглавар Римокатоличке цркве позива на „саосећање са жртвама терористичких напада и ратова“.

„Шта ће остати иза овог рата усред којег смо сада?“, запитао се папа

САОПШТЕЊЕ ЗА ШТАМПУ
АНТИОХИЈСКЕ АРХИЕПИСКОПИЈЕ У СЕВЕРНОЈ АМЕРИЦИ

Поводом терористичких напада на грађане Бејрута и Париза

Са изразитом тугом Његово Високопреосвештенство Митрополит Јосиф и архијереји, свештенство и верници Антиохијске Архиепископије за Северну Америку узносе своје молитве и саучешће породицама свих жртава ужасних терористичких напада почињених у Бејруту и Паризу. Молимо нашег милостивог и милосрдног Бога да подари исцељење повређенима, покој душама оних којима су животи одузети, и утеху породицама жртава. Ми се молимо Господу да омекша срца оних који наносе бол и патњу, и да подари свету мир који може доћи само одозго.

Најснажније се противимо свима врстама насиља које се проводи против наших ближњих и истичемо да ћемо остати у солидарности са свим људима мира и добре воље. Свесни смо да они који чине та дела насиља, имају за циљ ширење страха, али ми се тешимо речима Св. ап. Павла Тимотеју: „Јер нама Бог није дао духа плашљивости, него силе и љубави и целомудрености“ (2. Тим. 1, 7).

Извор: Православие.ру (превод Информативне службе СПЦ)

Фрања и истовремено дао одговор: „Рушевине, хиљаде деце без образовања, толике невинне жртве и много новца у цеповима трговаца оружјем.“

Извор: РТС

РАЗАРАЊЕ ДРЕВНИХ
МАНАСТИРА У СИРИЈИ:

Рат против прошлости

Хришћанске старине налазе се широм Сирије. Неке су изграђене на грађевинама потеклим од древних цивилизација, док су друге подигли рани хришћани. Садашњи рат у Сирији представља опасност за ове старине – као што су древни манастири, старе цркве, иконе и рукописи који се уништавају или их пљачкају трговци антиквитетима.

Хришћанске старине се сматрају културним наслеђем Сирије и многе од њих могле би да испуне критеријуме за уношење у листу Светске културне баштине Унеска.

У северној Сирији између Идлиба и Алепа појасеви познати по масив-

ним кречњацима чувају читав низ историјских локација, као што су Калб Лозе, Серђила и Црква Св. Симеона Столпника.

Ова област се сматра домом монаха столпника, будући да се подвижништво стилитског типа одавде ширило широм света, и домом бројних споменика старијих од 1600 година. Нажалост, према подацима са терена, Црква Св. Симеона Столпника оштећена је и претворена у војну вежбаоницу једне од бригада Исламске државе, а оштећени су други манастири и цркве овог краја...

У Алепу, где и људи и камен страдају од рата, Јерменска католичка надбискупија доживела је разарање своје цркве, док су гранатиране сиријске православне цркве, Саборна црква Дјеве Марије и јерменска православна катедрала.

Сиријска пустиња је била коначно одредиште Јермена који су избегли османлијски масакр почетком 20. века. Они су се склонили у место Деир ез Зор и ту подигли Цркву Јерменских мученика; у овој цркви очуване су реликвије и документа из времена масакра. По уласку у овај град Исламска држава је објавила слике разорене цркве, познате као Црква Мученика Господњих, а екс-

ВАТИКАН

Нова „Библиотека Бенедикта XVI“

Ниједан други папа није за собом оставио тако опсежан и значајан теолошки опус као што је то случај са папом Бенедиктом XVI. У једној новој библиотеци покрај Базилике Светог Петра у Риму ће то дело бити могуће систематично истраживати.

Риму свакако не недостају библиотеке о теологији и Цркви. Сви папски универзитети, црквени факултети и институти поседују збирке књига, као и многи национални и интернационални семинари. Од данас је још једна тој поворци причислена: Римска библиотека Јозефа Рацингера/Бенедикта XVI, која се налази у просторијама Колегијума германикума, уз апсиду Базилике Светог Петра. Повод и циљ оснивања ове библиотеке је да се сакупе све публикације Јозефа Рацингера и направи збирка свих публикација о његовом делу из времена његовог деловања као професора теологије, дијецезалног бискупа, кардинала Курије и као папе.

Изузетно је обиман библиографски опус професора и папе који је 52 године објављивао научне студије: од 1953. до 1977. као професор у Фрајзингу, Бону, Минстеру, Тибингену и Регензбургу, па потом као надбискуп Минхена и Фрајзинга (1977–1981), као кардинал Курије и од 2005. г. до 2013. г. као папа. Регистар његових публикација чини 135 књига које су преведене на 37 језика. Њима треба додати и 1375 чланака. Заједно са монографијама и чланцима та сума библиографских јединица се приближава цифри од 2000 наслова, саопштио је директор Римског института Гересовог удружења, г. Штефан Хајд.

Библиотеку ће осветити ватикански министар културе кардинал Ђанфранко Равази. Овај кардинал је за овај чин изабран као дугогодишњи префект миланске Амброзијане, једне од најреномиранијих библиотека Европе, саопштио је Хајд. Будући да је интересовање за отварање ове библиотеке изузетно велико, свечани чин је морао бити премештен у просторије Августинијанума.

Осамдесетогодишњи папа Бенедикт, који живи само 200 метара одатле у манастиру Матер еклезије неће присуствовати освећењу библиотеке која носи његово име.

Прошођакон Зоран Андрић

и Вакха, једна од најстаријих цркава на свету, гранатирана је и из ње је све однето...

Судбина сиријског хришћанства, као и хришћанских историјских споменика у Сирији (и на читавом Блиском истоку) је неизвесна: ратна разарања бришу хришћанско становништво ових крајева, а са њим и хришћанске трагове. Блискоисточна хришћанска цивилизација се данас налази пред својом пропашћу.

Извор: Информативна служба СПЦ

СИРИЈА

Хришћани се спремају за одбрану

На стотине бораца-хришћана из целе Сирије учествују у заштити древног хришћанског градића Садада у Сирији, који се налази југоисточно од града Хомса, који је разорен у рату.

Цихадисти Исламске државе држе град Махин на 4 километра од Садада и планирају напад на Садад, преноси руски информативни портал *Седмица* позивајући се на агенцију *Christianpost*.

Садад (Цедад) представља место светске културе од изузетне важности, а његова историја почиње још у другом миленијуму пре н. е.: тако се ово насељено место више пута помиње у Светом Писму (Пнз. 34, 8, Јез. 47, 15). Ово хришћанско насеље је за време рата постало стратешка тачка, пошто се налази на путу који спаја Дамаск и Хомс. Град су 2013. године запосели борци Фронта ал Нусре, а сиријска војска га је ослободила недељу дана касније, али су за то време терористи стигли да зверски погубе 46 локалних хришћана. У току рата многи становници су побегли из града, а број становника је са 15 хиљада опао на 2 хиљаде.

Извор: Православие.ру и сшц.срб

тримистичке групе су поставиле своју заставу на кров цркве. Објављен је видео-снимак који приказује једну групу како држи рукописе који припадају црквама у Деир ез Зору, где се ценкају са трговцем старина.

Цркве у Хомсу су оштећене у раним сукобљеним зонама, а цркве у Старом граду Хомса спаљене су и разорене јер су се налазиле на линији сукоба побуњеника и сиријске армије.

Исламска држава је разорила и манастир Св. Илије јужно од Хомса, где су за разарање манастирских зидина из 5. века коришћени булдожери... Војници Исламске државе су ту тако-

ђе отели грађане и објавили слике о „устпостављању Божије владавине над хришћанима града Карјатаина“.

У области Хасаке сва села дуж реке Кабура била су нападана. Ова села су била углавном насељена Асирцима и Халдејцима који су наследници месопотамске цивилизације. Историјске цркве у овој области разорене су, а много људи је избегло.

Сиријски православни манастир Мар Мусе – Мојсија Мисирца напали су побуњеници који су продрили у њега тражећи новац и оружје, и однели све што је било за храну на манастирском поседу. У близини, у области Кара, налази се манастир Св. Јакова Персијанца, чији су поседи и иконе пљачкани.

У Малули су цркве спаљене и историјске иконе покрадене. Манастир Св. Текле је спаљен, а гроб Св. Текле је разорен. Црква Св. Сергија

У ЕПАРХИЈИ СРЕМСКОЈ

Монашење у манастиру Кувеждин

На лепој јесењој дан 22/9. октобра 2015, посвећен Св. апостолу Јакову и Св. Стефану Српском (Слепом), у манастиру Кувеждин се сабрало манастирско братство, гости, пријатељи и поштоваоци манастира. Тога дана у поподневним часовима Епископ сремски Василије замонашио је два нова сабрата манастира – Стефана (Џабића), родом из Доњег Клакара, Српски Брод, Република Српска, и Јакова (Илића) из Бањалуке.

После свечаног чина – обреда монашења – уследиле су честитке браће монаха, родбине, пријатеља и поклоника овог манастира. На крају свечаности је приређена монашка братска трпеза за све присутне вернике.

Хаџи Јово Ић. Бурић

У ЖДРЕБАОНИКУ

Празник Светог Арсенија Сремца

Светом Архијерејском Литургијом и благосиљањем славског колача у манастиру Ждребаоник код Даниловграда 10. новембра прослављена је манастирска слава – празник Светог Арсенија Сремца, другог Архиепископа српског. Празничном службом поред моштију Светог Арсенија началствовао је Митрополит црногорско-приморски Амфилохије уз саслужење свештенства Митрополије и молитвено учешће многобројних вјерника. У литургијској проповиједи након читања Јеванђеља Митрополит Амфилохије је рекао да је Свети Арсеније живи свједок Цркве Христове, православне и светосавске: „Он је живи свједок јединства Пећке Патријаршије кроз вјекове, јединства Зетске епископије, Митрополије зетске, скендеријске, црногорске, са Светим троном пећким.“

Саопштење за јавност поводом терористичког акта и убиства војника – припадника Оружаних снага Босне и Херцеговине

Ми, духовни пастири Српске Православне Цркве при Министарству одбране и Оружаним снагама Босне и Херцеговине, осећамо најдубљи бол због трагичног и неправедног губитка живота војника Недељка Радића и Армина Салкића и пружамо руку саучешћа њиховим родитељима, родбини и пријатељима.

Обраћамо се у молитви нашем заједничком Оцу Небескоме да излечи од зла овај свет који је Он из љубави створио и да га заштити од пропадања, а нас људе свих вера и нација да умудри како бисмо као деца Његова живели у миру и слози, захваљујући Му за овај Његов дар живота и наставили да, угледајући се на Њега, уређујемо и украшавамо простор на којем заједно живимо.

Епископ бихаћко-петровачки Ашанасије, представник Српске Православне Цркве при Министарству одбране и Оружаним снагама Босне и Херцеговине, са свима војним свештеницима

Након причешћа вјерних благосиљан је славски колач. Слави манастира Ждребаоник присуствовало је преко стотину дјеце са Косова и Метохије. Митрополит Амфилохије је њих посебно поздравио назвавши их косовским божурима. Прослава празника Светог Арсенија настављена је у манастирском конаку свечаном славском трпезом хришћанске љубави.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

УАЕМ

Спомен-обележје игуману Пајсију и Ђакону Авакуму

У холу Дома Војске Србије 12. новембра свечано је откривен бронзани барелеф са ликовима Светог игумана Пајсија и Светог Ђакона Авакума, дело вајара Миодрaга Димитријевића. Свечаности су присуствовали представници Српске Православне Цркве, Министарства одбране и Војске Србије као и многобројни гости.

Барелеф су свечано открили в. д. помоћника министра одбране за људске ресурсе Милош Јанковић и Епископ топлички Арсеније. Обрађујући се присутнима у име домаћи-

на директор Медија центра „Одбрана“ пуковник Стевица Карапанџин је рекао да је година у којој Србија обележава два века од Другог српског устанка, 100 година од Великог рата и 70 година од победе над фашизмом прилика да се на симболичан начин ода пошта онима који су обележили тај период наше историје.

Са благословом Патријарха српског Иринеја, Дом Војске Србије од сада има и своју славу, Светог краља Милутина. Раније у току дана освештан је православни богослужбени простор у Дому Војске, а свечану Литургију су служили војни свештеници Селимир Вагић и Саша Совиљ. У уметничком делу програма учествовао је хор „Србски православни појци“ и драмски уметници Биљана Ђуровић и Хаџи Ненад Маричић.

УАРИЉУ

Прослављен ктитор храма

Литургијска заједница која се сваке седмице у Дан Господњи окупља у Храму Светог Ахилија у Ариљу окупала се и 12. новембра, на дан када Црква молитвено и богослужбено прославља задужбинара ове светиње – Светог краља Драгутина, у монаштву Преподобног Теоктиста.

Сабрањем је началствовао Епископ жички Јустин уз саслуживање архимандрита Дамјана и Тимотеја, протојереја-ставрофора Дмитра Луковића, Ненада Величковића – намесника пожешко-ариљског, и Гмитра Милуновића – намесника

моравичког, протојереја Војка Михаиловића – пароха брековачког, и Драгана Стевића – старешине цркве и других. Литургији је присуствовао многобројни благочестиви народ, али и ђаци који су својим појањем учествовали у празничној радости.

Након причешћа и ломљења славског колача присутни су учествовали у трпези љубави коју је припремио домаћин славе Десимир Мићовић, родом из оближњег села Гривске, који је поклатио земљу за градњу цркве у поменутом селу која је посвећена Светом краљу Драгину.

Извор: Епархија жичка

НА КИМ

Ктиторска слава манастира Грачаница

Епископ рашко-призренски Теодосије служио је 12. новембра 2015. године Свету Архијерејску Литургију у манастиру Грачаница поводом ктиторске славе, празника Светог благоверног краља Стефана Милутина.

Саслуживали су јеромонах Петар, сабрат дечанске обитељи, пароси грачанички протојереј Светислав Трајковић и јереј Бранислав Секулић, парох приштински јереј Дарко Маринковић и протођакон Зоран Гођевац. Након причешћа Светим Христовим Тајнама обављен је чин благосиљања славског жита и колача које је у свети грачанички храм донела управа Основне школе „Свети краљ Милутин“ из Грачанице.

Епископ рашко-призренски Теодосије посетио је и ОШ „Свети краљ Милутин“ у Грачаница како би наставницима, учитељима, ђацима и свим запосленима честитао славу, али уједно и да благослови и освети новоформиран кабинет православне веронауке и хришћанску библиотеку. Вероучитељи ове школе јереј Бранислав Секулић и Братислав Богдановић основали су кабинет за изучавање православне веронауке са благословом Епископа рашко-призренског Теодосија а уз помоћ хумитарне организације Солидарност за Косово и других донатора који су препознали значај овог пројекта.

Извор: Епархија рашко-призренска

У БЕОЧИНУ

Молитвена прослава Светог Варнаве

На дан прослављања Светог Варнаве Хвостанског и Беочинског, Свету Архијерејску Литургију у манастиру Преображења Господњег у Беочину служили су Преосвећена Господа епископи: сремски Василије и новограчаничко-средњезападноамерички Лонгин.

У наставку богослужења архијереји су освештали новоподигнуту капелу посвећену Светом Варнави у манастирској порти. Ктитор овог Божијег дома, у коме ће се вршити богослужења док буде трајала обнова велике манастирске цркве, је Мирко Дуброја са породицом. Владика Лонгин је одржао свечану беседу у част Светог Варнаве и пренео поздраве и честитке његових потомака који живе у Варнавином родном граду Гери, у америчкој држави Индијани, као и осталих православних хришћана који молитвено прослављају спомен првог православног светитеља рођеног на северноамеричком континенту.

У БИХ

Слава војних свештеника

У четвртак, 12. новембра 2015. године, на празник Светог Варнаве Исповједника, представник Српске Православне Цркве при Министарству одбране и Оружаним снагама

Босне и Херцеговине Епископ бихаћко-петровачки Атанасије служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог Василија Острошког у Источно Сарајеву уз саслужење војних свештеника БиХ и парохијских свештеника Митрополије дабробосанске. Свети Варнава је крсна слава војних свештеника у Министарству одбране и Оружаним снагама Босне и Херцеговине. Прослави су присуствовали члан Председништва БиХ из Републике Српске Младен Иванић, замјеник министра одбране Борис Јеринић и друге високе званице из политичког живота и војно-дипломатског кора.

„Војни свештеници у ОС БиХ служе у веома важној духовној мисији међу православним официрима и војницима, али се не уздају у своје снаге, већ у помоћ Божију и заступништво наших небеских покровитеља, попут Светог Варнаве Хвостанског. Нека бисмо се и ми најприје угледали на свете угоднике Божје које прослављамо, те да се њиховим молитвама и ми уселимо тамо гдје су они, а то је вјечно Царство радости Свете Тројице, Оца и Сина и Светога Духа, коме нека је слава у вијекове. Амин“ – рекао је овом приликом Преосвећени Владика.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У НОВОМ САДУ

Слава града

Престони град Православне епархије бачке, Нови Сад, достојно је и ове године прославио своју славу, празник Обновљења Храма Светог великомученика Георгија – Ђурђиц.

На дан празника Евхаристијским сабрањем начелствовао је Епископ новосадски и бачки Иринеј, уз саслужење Епископа јегарског Јеронима, протојереја-ставрофора Душана Колунџића, Архимандрита Илариона

(Лупуловића), настојатеља манастира Драганац, и јеромонаха Клеопе (Стефановића), сабрата манастира Крушедол и професора у Богословији Светог Арсенија Сремца у Сремским Карловцима, архијерејских намесника Епархије бачке, презвитера Ђорђа Стојисављевића, војног свештеника, настојатеља и свештенослужитеља новосадских храмова, као и све пуноте клира и лаоса.

Пред почетак Свете Литургије Епископ Иринеј је рукопроизвео у чин ипођакона чтеца Александра Билића, службеника Епархијског управног одбора Епархије бачке. Током Свете Литургије, појали су ученици Богословије Светог Кирила и Методија из Призрена и Богословије Светог Арсенија Сремца из Сремских Карловаца. Светој Литургији присуствовао је градоначелник Новог Сада Милош Вучевић са сарадницима, представници Војске Републике Србије, као и многобројни представници јавног и културног живота Новог Сада.

Пошто су освештани славски дарови жито, хлеб и вино, принети у славу Божју, за љубав и одан однос према Мајци Цркви Орденом Светог Саве другог реда одликовано је Културно-уметничко друштво „Вила“ из Новог Сада, а Орденом Светог Саве трећег реда Милорад Лоних из Новог Сада.

Извор: Епархија бачка

У БОРУ

Свети великомученик Георгије

Поводом славе града Бора, празника Обновљења Храма Светог великомученика Георгија – Ђурђица, Епископ тимочки Иларион служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог великомученика Георгија у Бору. Његовом Преосвештенству саслуживали су пароси борски: протојереј Ратко Тобић, протојереј

Миленко Бајић, старешина храма, протојереј Саша Степановић и други. Посебан благослов за вернике Бора су честице светих моштију Преподобних туманских отаца Зосима Синаита и Јакова Новог, које је Владика Иларион даровао борском храму на празник посвећен заштитнику града Бора.

У ЕПАРХИЈИ ШАБАЧКОЈ

Разговори на високом нивоу

Његово Преосвештенство Епископ шабачки Лаврентије примио је 17. новембра 2015. године у Епископији у Шапцу министра правде Републике Србије Николу Селаковића.

Епископ и министар су разговарали о текућим пословима и активностима Епархије шабачке, као и о пројектима које Епархија и њене институције реализују са Управом за односе са Црквама и верским заједницама и другим државним институцијама.

У ПОЖАРЕВЦУ

Обновљена Црква Светог Николе

За Цркву Светог Николе у Пожаревцу ова 2015. година јесте јубиларна – 125. година њеног постојања. Наиме, 1890. године протојереј Петар Шљивић и његова жена Јелена подигли су ову цркву као своју задужбину. Јубилеј Цркве Светог Николе био је повод да нови старешина протојереј Александар Михайловић покрене иницијативу за обнову, што је и уродило плодом.

Град Пожаревац је већим делом од својих средстава помогао детаљну унутрашњу и спољашњу обнову кровног покривача, куполе и фасаде цркве. Љубављу братства манастира Хиландар и игумана Методија и захваљујући њиховој финансијској помоћи, на цркви је урађена детаљна хидроизолација. Иначе, у порти Цркве Светог Николе налазе се два парохијска дома у којима живе скоро сви пожаревачки свештеници и ђакони са службом при Саборној цркви или при Цркви Св. Петке у насељу Бусије.

Жељко Тошевски

У КОВИЉУ

Слава манастира Светих Архангела

У петак, 20. новембра 2015. године, у касним поподневним часовима у манастирском параклису Преподобних атонских отаца, великим вечерњем је започело свечано празновање патрона Свештене обитељи ковиљске, Светог Архангела Михаила и свих бестелесних сила.

Сабрат манастира Ковиља јеромонах Дионисије служио је вечерње уз саслужење новосадских ђакона Вељка Васиљева и Зорана Малешевића. Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије предстојао је хору појаца десне певнице. Вечерњем богослужењу су молитвено присуствовали и Владика бачки Иринеј и Епископ јегарски Јероним. Непосредно пре отпуста вечерње службе, Епископ Иринеј је замонашио у чин мале схиме дугогодишње искушенике ковиљског манастира, Саву и Стаменка. Новопострижени монаси добили су имена Мирон и Генадије.

На дан Светих Архангела, Божанственом Евхаристијом предстојао је Митрополит загребачко-љубљански Порфирије коме су саслуживали преосвећени епископи бачки Иринеј и јегарски Јероним. У току Божанске Литургије, сабрат Светоархангелске обитељи јерођакон Харитон рукоположен је у презвитерски чин, а настојатељ манастира јеромонах Исихије узведен је у достојанство Архимандрита.

Извор: Епархија бачка

Игуманија манастира Пећка патријаршија мати Февронија (1921–2015)

У Пећкој патријаршији, 19. новембра 2015. године се преставила игуманија, мати Февронија. Игуманија манастира Пећка патријаршија мати Февронија преминула је у 94. години.

Патријарх Иринеј је, у петак 20. новембра 2015. г., служио опело новоупокојеној игуманији Февронији у Пећкој патријаршији, уз саслуживање П. Г. епископа: будимљанско-никшићког Јоаникија и рашко-призренског Теодосија.

Мати Февронија је рођена 29. септембра 1921. године као Петра Божић у селу Сандићи код Брчког. Замонашила се са 19 година у манастиру Јоване у Овчару. У том манастиру је провела 12 година, од 1940. до 1952. године, када прелази у манастир Тавну, где остаје до 1956. године. Након тога бива премештана у још неколико манастира, да би напoкон 6. априла 1957. године прешла у манастир Пећка патријаршија. Тада је у њему боравило свега четворо људи – отац Серафим са једним богословом и две монахиње.

За њено време и њеним залагањем урађено је много за манастир: црква је обновљена и препокривена оловом, у манастирској порти су откопани многи темељи средњовековних конака, направљена је звонара, подигнут је нови конак.

У ноћи 16. марта 1981. године избио је пожар на крову конака из 15. века. Мати Февронија је тада стицајем околности стекла поштовање читаве Србије.

Десило се то да је, спасавајући од ватре древне реликвије, остала пожаром заробљена у манастирској ризници. Врата су била затрпана, на прозорима су биле гвоздене решетке, а плафон је претио да падне сваког тренутка. Мати Февронија је ипак упорно сакупљала иконе и крстове у филиграну, рукописне књиге и остале драгоцености.

Мати Февронија се спасла интервенцијом монаха Дамаскина, који је успео да ишчупа решетке са прозора. Сматра се да је пожар подметнут.

Присуствовала је чину устоличења 43, 44. и 45. Патријарха СПЦ: Германа, Павла и Иринеја. Била је сведок свега што је задесило Пећку патријаршију и Косово и Метохију у другој половини 20. и почетком 21. века.

Била је омиљена међу косовским монахињама и војницима Кфора који чувају манастир.

Вукову награду је добила 2009. године. Примила је 2012. године награду „Браћа Карић“ за хуманитарне активности, јачање мира, сарадње и пријатељства међу народима, заједно са мати Харитином из Пећке патријаршије.

З. Н.

Једно сећање на Архимандрита Авакума (Росића)

Када сам у недељу, 1. новембра 2015. дошао у манастир Сланци да испуним давно дато обећање о држању једног предавања, сазнао сам да ће у наставку Литургије бити служен двогодишњи помен – парастос за блаженопочившег Архимандрита Авакума (Росића) (1938–2013). Било ми је драго што ћу служити тај помен, с обзиром на то да ми је о. Авакум остао у лепом сећању због неколико особина које су га красиле, а које би требало навести као сведочанство.

Као студент Богословског факултета сам долазио у неколико наврата у манастир Сланце да попричам са манастирском братијом и добијем одговор монашког искуства на разна питања из домена духовне борбе. Тада сам први пут запазио и о. Авакума који ми је привукао пажњу једном чисто монашком особинам: крајњом простодушношћу. У времену у коме се намножило толико протокола, церемонијала и компликованих процедура, јеромонах Авакум је у сусрету са сваком човеком зрачио искреним, једноставним и отвореним односом, без извештачености и званичности коју тако често примећујемо. Његова спонтаност и простодушност се огледала у много чему: од оног његовог чувеног поздрава („Ђе си, брате, како си?“) који је умео да понови сваки пут када би пролазио поред нас, до духовних поука које су биле јасне, конкретне и практичне.

Нема сумње да је о. Авакум због свог „директног“ приступа био једна од најсимпатичнијих личности у новијем периоду нашег црквеног живота – неретко су се на славама и другим сабрањима препричавале догодовштине са њиме, које су у исто време биле и духовите и веома поучне. Притом, крајња ненаметљивост и избегавање да за себе везује било какав епитет духовника говорили су о монаху који је имао богат унутрашњи живот и смирење. Касније сам чуо да су му из разних београдских парохија редовно слали невољнике које нису могли (или желели?) да „носе“. О. Авакум их није „прослеђивао“ даље, већ их је трпељиво примао на своја духовна плећа. Што би рекао наш народ, умео је да буде човек. И да у то име сваког прихвати, саслуша, посаветује, помогне колико је у његовој моћи. Тиме је дао пример за све нас који често заборавимо да служба Богу подразумева и службу ближњем.

Одслужисмо тако двогодишњи помен на дан када се празнује Пророк Јоил – за монаха који је носио име Пророка Авакума; одслужисмо помен на дан када се празнује и Мученик Уар – за монаха који је прошао кроз мученичку голготу српског народа у Сарајеву; одслужисмо помен на дан када се празнује и Преподобни Прохор Пчињски – за јеромонаха из Сланаца који је узвишени монашки чин носио часно и честито, и Христу Богу и своје роду служио верно до краја свог живота.

Нека му је вјечнаја памјат!

Презвијер Оливер Субојић
уредник Православној мисионара

**Пријатељ штанда
Српске Православне Цркве
на 60. Међународном сајму
књига у Београду:**

Telekom Srbija